

Tartu Ülikool

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Haridusteaduste instituut

Hariduskorralduse õppekava

Maila Rajamets

LASTEVANEMATE HINNANGUD ENDA OSALUSELE LAPSE HARIDUSE
OMANDAMISEL VALGA MAAKONNA LINNADE HARIDUSASUTUSTE NÄITEL

magistritöö

Juhendaja: Merle Taimalu

Läbiv pealkiri: Lastevanemate hinnangud oma osalusele lapse hariduses

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Merle Taimalu (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Piret Luik (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2014

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Teoreetiline ülevaade.....	5
1.1. Vanemate osaluse tähtsus lapse õppimise toetamisel	5
1.2. Vanemate osalust mõjutavad tegurid.	8
1.3. Pere ja haridusasutuse võimalikud koostöövormid.....	12
1.4. Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid.....	14
2. Uurimus	16
2.1. Töö metoodika.....	16
2.1.1. Valim.....	16
2.1.2. Mõõtevahend.....	18
2.1.3. Protseduur.	20
2.2. Tulemused	21
2.3. Arutelu.....	26
Kokkuvõte	30
Summary	32
Tänuõnad	34
Autorsuse kinnitus	34
Kasutatud kirjandus	35
Lisad.....	41

Sissejuhatus

Eestis on aeg, mil hariduskorralduses toimuvad suured muutused: koolivõrgu uutele nõuetele vastavaks seadmine on teravalt päevakorral. Eesti haridusstrateegia projekt aastateks 2012-2020 „Eesti hariduse viis väljakutset“ toob olulisimana välja haridusasutuste võrgu korrastamise. Esimene viiest väljakutsest rõhutab liikumist arengu- ja koostöökesksema õpikäsituse poole (Eesti haridusstrateegia projekt...s.a.). Muutuv ja ebakindlas ajas on oluline tervikliku lähenemise vajalikkus, kus haridusasutuse arengusse on kaasatud kõik huvigrupid: juhtkond, õpetajad, õpilased ja ka lapsevanemad (Lukk, 2008). Sama põhimõtte tõi välja ka „Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“, milles rõhutati koostööpartnerite osaluse olulisust üldharidussüsteemi arendamisel. Tähtsaks peeti lastevanemate ja õpilaste kaasamist hariduspoliitiliste otsuste tegemisse (Üldharidussüsteemi arengukava...s.a.). Haridusasutuselt oodatakse, et ta aitaks korvata igapäevaelu muutusi, mis mõjutavad lapsi: muutused perekonna struktuuris, muutuvad trendid kultuuris, kommertsialiseerumine, vaesus, vägivald ja teised sotsiaalsed muutused (Senge, 2009). Erinevad uurimused on tõestanud, et laste edukus koolis on seotud vanema osalusega lapse hariduses (Grolnick, Ryan, Deci, 1991; Henderson, Carson, Avallone & Whipple, 2011; Hill & Craft, 2003; Hoover-Dempsey, Battiato, Walker, Reed, DeJong, & Jones, 2001; Jeynes, 2007; Kelly, 1990; Zellman & Waterman, 1998). Kui vanemad valivad oma lapsele kooli, lubavad nad selle kooli hariduskeskkonnal osaleda nende vastutuses, ilma, et nad ise vastutust täielikult loovutaksid. Selleks peavad vanemad kooli usaldama. Vanemate õigus osaleda on saanud mitte ainult moraalseks, vaid ka seadusega kontrollitavaks õiguseks (Glenn & Groof, 2005). Eestis on koostöö kooliga reguleeritud õigusaktide tasemel: põhikooli ja gümnaasiumiseadus rõhutab lapsevanema kohustust teha koostööd kooliga seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud tingimustel ja korras (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010). On leitud, et vanemate suurenev teadlikkus kooli ja koduste hariduslike mõjude vastastikusest suhtest on tekitanud vanematepoolse huvi osaleda lapse hariduses. See on kahesuunaline protsess, mis toimib kõige paremini otsese partnerluse kaudu ning siis, kui vanemad ja õpetajad peavad teineteist võrdselt vastutavaks. Selliseks vastastikuseks

koostööks on ennekõike vajalik järjepidevus (Glenn & Groof, 2005). Järjepidevust rõhutavad eduka koostöö ühe olulise aspektina ka Ames, Khoju & Watkins (1993).

Eesti on mitmete haridusnäitajate poolest maailma parimate hulgas, kuid sihiks on jõuda tippu nii elukvaliteedi kui majanduslike näitajate poolest. See on võimalik vaid kvaliteetse hariduse kaudu (Eesti haridusstrateegia projekt...s.a.). Coleman (1998) sõnul on aga kvaliteetne haridus saavutatav vaid kaasates vanemad lapse õpiprotsessi. Eestis läbiviidud uurimuses on leitud, et lastevanemate osalus laste hariduses on Eesti koolides suhteliselt erinev ning positiivseid näiteid on vähe. Samas tuuakse välja, et probleemi on teadvustatud (Lukk, 2007). Hiljuti Eestis läbi viidud uurimuses aga leetakse, et üldiselt hindavad nii lasteaedade juhid, õpetajad kui lapsevanemad koostöö heaks (Suur, 2014). Haridusasutuse ja kodu koostöö teema aktuaalsust tõestavad ka sellekohased artiklid meediaväljaannetes. Kirjutatakse lastevanemate ja kooli veebipõhiseks muutunud suhtlemisest. Välja on toodud, et vahetu suhtlemine perede ja haridusasutuse vahel on oluliselt vähenenud, see on asendunud e- kooli, meililisti, sotsiaalmeedia suhtlusgruppide ja blogidega (Pärn, 2013). Võrreldakse Eesti ja Kesk-Euroopa maade lastevanemate osalust koolielus. Tuuakse välja, et Eestis on lapsevanem lapse hariduses kõrvaltvaataja, aga Kesk-Euroopas aktiivne osaleja (Kaljulaid, 2014). Lastevanemate hinnangud koostööle haridusasutusega on madalamad kui õpetajate ja asutuse juhtide omad (Suur, 2014). Nimetatud uurimus on läbi viidud lasteaialaste vanemate hulgas. Vajalik on välja selgitada, kuidas hindavad koostööd hariduse erinevatel tasemetel õppivate laste vanemad, mida nimetavad nad koostööd takistavate ja soodustavate teguritena. Selle teadmise läbi saavad haridusasutused tõhustada koostööd peredega. Eelnevast tulenevalt on töö autor seisukohal, et uuring antud teemal on aktuaalne ja vajalik, et välja selgitada lastevanemate hinnangud koostööle. Autorile teadaolevalt on perede ja haridusasutuste koostöö alased uuringud Eestis läbi viidud üksikute vanuserühmade kohta (Ilomets, 2011; Kimmel, 2010; Lukk, 2007; Tamm, 2009, Suur, 2014) või siis teatud kitsama aspekti kohta: hüperaktiivsete laste vanemate arvamused koostööst (Pärnaste, 2012), koostöö waldorfkoolide õpetajate hinnangul (Peebo, 2011) või Hea Alguse ja tavarühmade koostöö lastevanematega (Kerge, 2006).

Siit tuleneb töö **uurimisprobleem**: missugused on lastevanemate hinnangud osalusele lapse hariduses üldhariduse omandamise kõikidel tasemetel, enim kasutatavad koostöövormid ning koostööd soodustavad ja takistavad tegurid. Käesoleva magistr töö **eesmärgiks** on selgitada välja lastevanemate hinnangud enda osaluse kohta lapse hariduses, lähtudes kolmefaktorilisest

osalusmudelid, osalust soodustavad ja takistavad tegurid, lastevanemate poolt enim nimetatud koostöövormid ning võrrelda lastevanemate hinnanguid enda osalusele erinevatel hariduse tasemetel.

Töö koosneb sissejuhatusest, kahest peatükist, kokkuvõttest, võõrkeelsest kokkuvõttest, kirjanduse loetelust ja lisadest.

Töö teoreetilises osas antakse ülevaade vanemate osaluse tähtsusest lapse hariduse omandamisel, vanemate osalust mõjutavatest teguritest ning pere ja haridusasutuse võimalikest koostöövormidest. Empiirilise uurimuse osas analüüsitakse vanemate hinnanguid enda osalusele lapse hariduse omandamisel lähtudes kolmest erinevast osaluskategooriast (koolipõhine osalus, kodupõhine osalus ja kodu- kooli vaheline koostöö), tuuakse välja vanemate poolt enim nimetatud koostöövormid, koostööd soodustavad ja takistavad tegurid.

Käesolevas töös on mõiste *haridusasutus (educational institution)* tähenduses *kool ja lasteaed (school, kindergarten)*. Termin *kool* all käsitletakse käesolevas töös hariduse I ja II taset (põhi ja keskhariidus) (Eesti Vabariigi haridusseadus, 1992). Termin *kooli ja kodu koostöö (home-school cooperation)* kõrval kasutatakse käesolevas töös koostöö tähenduses veel mõisteid *kooli ja kodu partnerlus (home-school partnership)*, *lastevanemate osalemine- (parents participation)*. *Lastevanemate kaasamine- (parents involvement)* kasutatakse käesolevas töös juhul, kui algallikas on kasutatud seda mõistet, muudel juhtudel siis, kui initsiatiiv on kooli/lasteaia poolne. Vastastikuse koostöö mõistes, kus mõlemad osapooled on haaratud, kasutatakse töös mõistet *osalemine*. Töös on toetudes originaallikale (Fantuzzo, Tighe & Childs, 2000) kasutatud mõistet *koolipõhine osalus*, mida käesolevas töös kasutatakse tähenduses *haridusasutuse põhine osalus*, kuna uuritud on ka lasteaialaste vanemate arvamusi.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Vanemate osaluse tähtsus lapse õppimise toetamisel

Pealekasvava põlvkonna jaoks on neid enim mõjutavaks välisteguriks hariduskeskkond (lasteaed, kool) ja kodu, mis on lapsele lähim kasvukeskkond. Lapse suhtlemine välismaailmaga algab perekonnas. Pere kujundab lapse väärtused ja hoiakud. Pere suhted ühiskonnaga on

keerulised, sest iga pere on eriline grupisestest suhete süsteem, mille on loonud just selle pere täiskasvanud. Lasteaeda või kooli tulles toovad lapsed sinna kaasa oma pere iseärasusi. Kodu kui suhtluskeskkonda, suunab ühiskond vähe, kuid kodu roll isiksuse kujundamisel on olulisim (Kera, 2007). Ka Huttunen (2005) on samal seisukohal- vanemad on lapsele mitmel viisil kõige tähtsamad kasvatajad ja selle kõrval jääb näiteks kool üsna marginaalseks mõjutajaks.

Kooli ja kodu partnerlust on palju uuritud erinevatest aspektidest- koostöö olulisus ja seda mõjutavad tegurid (Lukk, 2008; Hoover-Dempsey et al., 2005), vanema osaluse mõju lapse edukusele koolis (Hill & Craft, 2003; Hoover- Dempsey et al., 2001), isade osalus lapse hariduse omandamisel (Ilomets, 2011; Jacobs & Kelley, 2006; Lewis & Lamb, 2003). Mitmed uurimused kajastavad vanema haridustaseme ja muude taustandmete seost osalemisega lapse hariduse omandamisel (Grolnick, Benjet, Kurowski & Apostoleris, 1997; Rätty, Kasanen & Laine, 2009; Fantuzzo et al., 2000).

Vanemate osalemine on tähtis erinevatel hariduse tasemetel – lasteaias (Hill & Craft, 2003; Jacobs & Kelley, 2006; Suur, 2014), üleminekul lasteaiast kooli (Wildenger & McIntyre, 2011), algkoolis (Grolnick, Ryan & Deci, 1991; Sad & Gürbüz Türk, 2013), põhikoolis, kuna just sellel ajal kahaneb õpilaste õpihuvi (Hill & Tyson, 2009; Grolnick & Slowiaczek, 1994), samuti aga keskhariduse omandamisel, kui tehakse paljud olulised haridusteed puudutavad otsused (Jeynes, 2007; Lukk, 2008). Koostöö tähtsust on uuritud nii linna- (Jeynes, 2007) kui maakoolides (Semke & Sheridan, 2012). Coleman (1998) rõhutab, et kui haridusasutus haarab vanemaid koostöösse, siis ei saa nad ainult infot laste kohta, keda nad õpetavad ja nende perede kohta, vaid saavad ka ise mitteformaalse võimaluse saada uusi teadmisi ja oskusi. Kui õpetajad panevad end õppiia olukorda, andes aeg- ajalt võimaluse õpetada lastevanematel, siis näitab see austust vanemate vastu ja soovi rajada sõbralik koostöö, mis lõhub piirid, mis traditsiooniliselt eraldavad kooli ja kodu.

Oluliseks peetakse koostööoskuste õpetamist õpetajahariduse omandamisel (Patte, 2011). Kõrvutatud on lastevanemate, laste ja õpetajate arvamusi vanemate toetusele ja osalusele lapse hariduses (Grolnick, Ryan & Deci, 1991; Grolnick, Slowiaczek, 1994; Hoover- Dempsey, Bassler & Brissie, 1992; Tamm, 2009). Fullan (2006) on järeldusele jõudnud, et mida tihedamalt on vanem oma lapse haridusega seotud, seda suuremat mõju see lapse arengule ja haridusele avaldab. Samas nendib ka nimetud autor, et on olemas väga erinevad mõjutegurid, mis määravad ära, kuivõrd tõenäoliselt kujuneb vanematel oma lapse koolieluga tihe side.

Hariduse tulemuslikkusele mõjub positiivselt haridusasutuse juhtide autoriteet ning see, kuivõrd osalevad peale pedagoogide ka õpilased ja nende vanemad haridusprotsessi juhtimises (Kera, 2007). Haridusasutuse juhtimise võtmeisikuteks nimetab Kink (2006) nii juhte kui ka õpetajaid. Juhil on oluline roll selles, et ka õpetajad oleksid koostöövalmid ja avatud kõikide huvigruppide suhtes. Heade suhtluskanalite olemasolu koolist väljapoole, toovad Skogen ja Holmberg (2004) välja koolijuhi põhiülesannetena. Erinevate koolide, ametite ja institutsioonide vaheliste spetsialistide kokkuviiamisele lisaks, peavad autorid sama tähtsaks kontaktide loomist lastevanemate ja hooldajatega. Nende sõnul on õpilase kõrval lastevanemad/hooldajad tähtsateks infoandjateks, et teada saada, kus õpilane oma arengus ja õpiprotsessis asub.

Sutropi sõnul on Eestis lasteaiale ja koolile pandud vastutus ühiskonnale oluliste väärtuste edasikandmise eest, mis kujunevad just lapse- ja noorukieas. Muidugi on kõige suurem vastutus kodul. Tänapäeva vanemad on aga sageli ülekoormatud ja palju on lõhkiseid peresid, seega ei saa jääda lootma vaid kodule, haridusasutused peavad peredega koostööd tegema, et toimida kooskõlas üksteise väärtushinnangutega (Sutrop, 2009).

Välja on toodud positiivseid aspekte, miks pered ja haridusasutused peaksid koostööd tegema. Tähelepanuta ei saa jätta aga ka probleemsemat poolt. Oluline on koostöö sisseerandajate perekondadega, puuetega õppijate peredega (Edwards & Da Fonte, 2012; Foster, Rude & Grannan, 2013), hüperaktiivsete laste vanematega (Lilleoja, Kontkar & Nurme, 2014) ning vähendamaks ja vältimaks koolist väljalangemist (Coleman, 1998). Käär toob oma uurimuses välja, et koostööl on oluline koht ka narkoennetuses. Selleks, et uimastitega seotud probleeme laste hulgas vältida, tuleks nii lastevanematel, õpetajatel kui ka teistel lastega töötavatel inimestel teha ühiseid jõupingutusi nende teadlikkuse suurendamisel. Seetõttu peavad „ennetajad“ ise omama piisavalt informatsiooni, mida lastele edastada (Käär, 2004). Paradoksaalne on aga see, et vanemad, kes peavad oma lapsi halvasti käituvateks ja raskesti korralekutsutavateks, panustavad vähem lapse kognitiivsele arengule kaasaaitamisele ja osalusele tema koolielus (Grolnick et al., 1997). Costello (2011) sõnul on koostöö lastevanematega oluline koolikiusamise vältimisel või vähendamisel. Nii õpetajad kui lastevanemad peaksid oskama jälgida ja ära tunda kiusamise märke (laps on kogu aeg üksi, seletamatud vigastused, kurdab pidevalt kergemaid tervisehädasid (peavalu ja kõhuvalu), väldib koolisööklad jm). Autor rõhutab täiskasvanute (nii õpetajate kui lastevanemate) olulist rolli selgitamiseks lastele, mida tähendab teistest erinemine, täiskasvanute eeskuju tähtsust sõbralikus käitumises. Oluline on arendada lastes empaatiavõimet ja oskust näha

tegude tagajärgi ning olukorda teise inimese seisukohast. Autor küll tõdeb, et keegi pole suutnud lõplikult koolikiusamist takistada. Põhjuseks võib olla asjaolu, et kõrvalseisjad ei ole valmis vahele astuma. Kool ja lastevanemad peaksid koostööd tegema, et nad ise seda teha julgeksid ja selgitaksid ka lastele, miks on oluline teise kaitseks välja astuda. Kooli ja pere koostööd turvalisuse tagamisel (nii koolivälise, kui koolisisese) hindab väga oluliseks ka Sarv (2008), kelle uurimuse tulemustest selgus, et õpetajate ja lastevanemate hinnangud sellele, kui palju märgatakse koolis lastevahelisi probleeme, erinevad suurel määral- üle 94% küsitletud õpetajatest arvab, et probleeme märgatakse, lastevanematest on sama meelt vaid *ca* 40%.

1.2. Vanemate osalust mõjutavad tegurid.

Vanemate osalust mõjutavad mitmed tegurid, esmalt võib välja tuua, et juba põhimõtteline lähenemine koostööle võib olla pere poolt erinev. Talts (2001) on leidnud, et kooli ja pere koostöös on välja kujunenud kuus mudelit: kaitsev mudel, ekspertmudel, ülekandemudel, õppekava rikastamise mudel, tarbijalik mudel ja koostöömudel. Esimese ja teise (kaitsev- ja ekspert-) mudeli kasutamisel on vanem passivne pool, suhtlus vanema(te)ga kas puudub üldse, või on ainult õpetajapoolne. Õppetöö eest vastutab haridusasutus ja õpetaja. Kolmanda ja neljanda (ülekande- ja õppekava rikastamise-) mudeli puhul on vanem kaasatud, tema arvamusega arvestatakse, eksperdiks jääb õpetaja. Viies on tarbijalik mudel, kus vanemad on haridusteenuse tellija rollis. Õpetaja on konsultant. Selle mudeli puhul on otsustusõigus, kontroll ja vastutus vanematel. Kuues mudel on koostöömudel, mille puhul on õpetajad eksperdid lapse õpetamise ja arendamise küsimustes, samas vanemad tunnevad kindlasti paremini oma lapse isiksust ja harjumusi. Koostöö aluseks on partnerlus, milles mõlemad pooled püüavad anda parima. Nendest mudelitest kahe puhul pole vanem üldse koostöösse kaasatud, järgmise kahe puhul on küll kaasatud, kuid eksperdiks jääb õpetaja. Coleman (1998) toob selle, et vanem lapse harimises kõrvale jäetakse, välja tõsise konflikti tekkimise kohana haridusasutuse ja pere vahel.

Taltsi (2001) poolt välja toodud koostöömudelitest mõne omaksvõtt pere poolt mõjutab pere ja haridusasutuse koostööd, samas võib alateadlik mudeli valik pere poolt tuleneda ka lapse vanusest.

Eestis läbi viidud uurimusest on selgunud, et koostöö kooli ja kodu vahel on väga aktiivne nooremates klassides. Mida vanemaks laps saab, seda vähem külastavad vanemad kooli ja suhtlevad õpetajaga. Sama uurimus on kinnitanud, et lastevanemad on üsna tagasihoidlikud

tegemaks kooliga koostööd probleemsetes valdkondades: koolikiusamise, laste suitsetamise ja uimastite tarbimise probleemi ei taheta sekkuda seni, kuni tegemist ei ole otseselt oma lapsega. Autorid leiavad, et neid probleeme saaks kindlasti leevendada kooli ja kodu usalduslikuma koostöö kaudu (Heinla & Pill, 2008). Et usaldus õpetaja vastu on koostöö tasemega seotud nii lasteaias kui koolis, on leidnud ka Kimmel (2010). Tema hinnangul vanemad, kes teevad haridusasutusega rohem koostööd, usaldavad õpetajat rohkem. Kodu- kooli suhtes usalduse puudumise on välja toonud Sarv (2008). Tema uurimusest selgub, et lastevanemate hinnangul on õpetajaid, „kes tema last ei salli“ ning vanemad omavad negatiivseid kogemusi seoses mõne õpetaja kutse-eetikaga (Sarv 2008:114). Koostöö tõhustamisel peab vastastikust usaldust esmatähtsaks Käär (2004), kes on rõhutanud informatsiooni õigsust ja kiiret liikumist. Selle saavutamiseks on vajalikud lastevanemate ja õpetajate ühised kokkusaamised, diskussioonid ning vastastikused kokkulepped. Usalduse puudumine on kindlasti üheks põhjuseks, miks on probleemina välja toodud, et koostöös haridusasutusega käituvad lastevanemad ükskõikselt ja rõhutavad enda õigusi, mitte ainult meil Eestis, vaid ka kõrge arengutasemega maades nagu Ameerika, Inglismaa, Skandinaavia maad jt. Eesti koolides on probleemiks, et just nende perekondadega, kus lastel on kõrvalekaldeid nii õppimises kui käitumises, on raske vanematega kontakti saada ja nad ei ilmu peaaegu kunagi lastevanemate jaoks korraldatud koosolekutele. Õpetajal peab olema tunne, et ta ei vastuta üksi laste eest ja et teda toetavad kolleegid ja lastevanemad (Talts, 1997). Et kaasata ka neid lastevanemaid, kes siimaani pole osavõtlikud olnud, soovitatakse teha koolidel lastevanematele selgitustööd, miks on tarvis vanematel osaleda õppeprotsessis ning mis selle osaluse kaudu muutub. Lisaks selgitustööle oleks vaja jagada ka täpseid näpunäiteid, kuidas vanemad saaksid õppetöös rohkem osaleda, ning et koolid teeksid otseseid kutseid osalemiseks, kuid seejuures peaks kindlasti arvestama nii lapse vanuse, õppematerjalide sisu kui perekonna sotsiaalmajanduslike tingimustega (Hoover-Dempsey et al., 2001).

Välja on selgitatud perede, õpetajate ja pere- kooli suhte struktuurilised ja psühholoogilised barjäärid. Pere ja kooli suhte juures peetakse olulisteks **takistusteks** ajapuudust, suhtlemist vaid probleemide korral, kontakti ja usalduse puudust, teadmiste ja oskuste puudust ja regulaarselt kasutatava infokanali puudust. Psühholoogiliste barjääridena on nimetatud sildistamist, süüdistamist, võitja- kaotaja suhtumist, eelnevaid negatiivseid suhtluskogemusi, võimetust näha erinevusi kui tugevusi, erinevaid arusaamu lapse võimetest ja perspektiividest, kultuurilisi

erinevusi (Christenson, 2004). Mõneti kattuvad eelpooltooduga ka Hoover-Dempsey et al., (2005) järeldused vanemate osalust mõjutavatest teguritest. Nimetatud uurijad on leidnud, et vanemate osalus laste hariduses on tingitud lapse saavutustele kaasaaitamise vajaduse tunnetamisest, tundest, et ollakse oodatud osalemisse (kooli, õpetaja, lapse kutse), samas ka elulistest muutujatest- oskused ja teadmised, aeg ja energia. Hoover- Dempsey et al., (1992) põhjal mõjutab vanemate osalust ka koolipoolne suhtumine nimetatud elulistes muutujatesse. Rõhutatakse ka asjaolu, et vanemate osalus on väga tugevalt mõjutatud koolipoolsest huvist. Kui kool astub samme, et parandada/suurendada lastevanemate aktiivsust, näitab vanemate osaluse kasulikkust lapse edukusele, pakub toetust ning kutseid osalemiseks, siis on lastevanemad altimad kaasa lööma. Koolid võiksid saata vanematele juhiseid, kuidas lapsi aidata, saata pakkumisi osalemiseks erinevates projektides ning hiljem abi eest tänada. Samuti oleks vajalik tunnustada lastevanemaid, kui lapsed on tublid olnud (Hoover-Dempsey et al., 1992). Samas on oht, et kuna motivaatorid osalemiseks on suuresti kooli poolt mõjutatud, võib kooli negatiivse tagasiside või vanemate olulisust vähendava suhtumise tõttu vanemate soov osaleda tunduvalt väheneda (Hoover-Dempsey et al., 2005).

Otsust, kas vanem osaleb lapse koolielus, mõjutab lapsevanema rolli tõlgendus, enda (lapsevanema) töö tõhususe tajumine lapse aitamisel, koolipoolne huvi (kutsed) ning kindlasti ka lapsepoolne huvi osalemiseks. Kuidas ja mil määral vanem osaleb, seda mõjutavad lapsevanema oskused ja teadmised, aja ja energiaressurss ning konkreetne haridusasutuse ja lapse huvi (Walker, Wilkins et al., 2005). Lähtuvalt eeltoodust võib teha sama järelduse, millele jõudsid Grolnick ja Slowiaczek (1994) oma uurimuses- suhe kaasatuse, motivatsiooni ja saavutuste vahel on ringluses. Motivatsioon tekib seoses vanema osalusega, osalus tõstab motivatsiooni, mis omakorda parandab lapse/õpilase saavutust. Vastukaaluks on aga Zellman ja Waterman (1998) leidnud, et kasvatusstiil ehk see, kuidas vanem lapsega suhtleb, on palju tähtsam lapse tulemuslikkuse ennustamisel, kui see, kui palju vanem koolielus osaleb. Nimetatud uurijad peavad oluliseks seda, mis koolis toimub, kui vanemad sinna tulevad, mitte ainult seda, et nad sinna tuleksid. Nende hinnangul on osalus koolis kasvatusstiili väljundiks.

Epstein (1995) on klassifitseerinud vanemate kaasamise käitumised kuude mõju kategooriasse. Kategooriad hõlmavad mõjusid alates lähimast kodu mõjudest kuni kaugemate kogukonna mõjudeni.

Kaks kategooriat sisaldavad otsest **kodupõhist** mõju, siia alla mahuvad kategooriad, mis sisaldavad laste põhivajaduste katmist ja lastele positiivse õpikeskkonna tagamist vanemate poolt (toit, peavari, kindlustunne, õpikeskkond ja –materjalid, abi õppimisel). Nimetatud kategooria hõlmab endas käitumisi, mis kirjeldavad aktiivset lapse koduse õpikeskkonna edendamist. See sisaldab õppimispaiga ja õppematerjalide tagatust kodus, õpitegevuste aktiivset algatamist ja osalemist kodus koos lastega ja lapsele õppimisvõimaluste loomine väljaspool kooli ja kodu (muuseumid jms). Siin on välja toodud ka vajadus pakkuda vanematele ideid, kuidas aidata last kodutöodes ning teistes kooliga seotud tööde ja otsuste tegemisel (kursuste valimine, ülikooliks plaanide tegemine jt) (Epstein, 1995).

Kaks **koolipõhist** kaasatuse kategooriat on defineeritud tegevuste ja käitumiste läbi, milles lastevanemad osalevad koolis koos oma lastega. Koolipõhised kategooriad rõhutavad pere ja kooli vahelise kontakti olulisust lapsega seoses (suhtlemine kooli personaliga, aktiivne osalemine klassi ja kooli üritustel). Peetakse vajalikuks info jagamist kõigi peredega, mille juures rõhutatakse just kahesuunalise info tähtsust. Tuuakse välja, et peab leidma võimalusi suhtlemiseks ka muukeelsete peredega ning oluline on teavitada peresid kõigist koolis toimuvatest muutustest (sisekorras, reformides, kursustes). Olulisena tuuakse välja ka efektiivsete suhtluskanalite olemasolu (Epstein, 1995).

Kodu – kooli koostöö kaks kategooriat kirjeldavad vanemate ja kooli personali vahelist suhtlemist lapse hariduskogemustest ja edust. Selle faktori tegurid sisaldavad õpetajaga rääkimist lapse raskustest koolis, lapse õpikäitumisest, lapse saavutustest ja õppetööst, mida praktiseerida kodus. Kategooria sisaldab tegevusi ja käitumisi, mis esindavad kaugemat kooli ja kogukonnapõhist toetust. Need mõjud sisaldavad vanemate osalust kooli juhtimise ja poliitika osas otsuste tegemises. Oluliseks peetakse, et haridusasutus aitaks kaardistada ja kaasata ressursse, mis kogukonnal pakkuda on. Vajalik on peredele pakkuda infot kogukonna tegevuste kohta, mis toetaksid ka akadeemilist arengut (kultuur, sport, sotsiaalne tugi jt) (Epstein, 1995).

1.3. Pere ja haridusasutuse võimalikud koostöövormid

Heinla ja Pill (2008) toovad välja, et lastevanemad jagunevad kooliga suhtlemisel viide rühma. Esiteks inimesed, keda saab nimetada kooli abistajateks. Nad pakuvad abi kooli ja klassi ürituste korraldamisel ja toetavad kooli materiaalselt. Neid huvitab lapse tegevus koolis. Teiseks vanemad, kes on lapse õppimise ja käitumise kontrollijad- küsivad sageli informatsiooni lapse käitumise ja õppimise kohta. Kolmandaks rahulolematud, nad nurisevad lapse teadmiste hindamise ja ainete õpetamise taseme suhtes. Neljandaks ja viiendaks on nimetatud kaks muretsejate rühma- esimesed avaldavad muret kooli üritustel laste alkoholi ja uimastite tarbimise suhtes ning koolis suitsetamise pärast, teised teatavad kooli lastevahelisest vägivallast ja teevad ettepanekuid kooli distsipliini hoidmiseks. Nimetatud uurimusest selgub, et lisaks kooliga suhtlemise tüübi erinevustele sõltub lastevanemate kooli poole pöördumine ka kooliastmest. Selgub, et informatsiooni küsimine lapse õppetöö ja käitumise kohta ning kooli abistamine lastevanemate poolt taandub klassist klassi. Põhikooli keskastmes kaldub tähelepanu enam kooli distsipliinile ja lastevahelisele vägivallale ning lõpuklassides muutuvad vanemad kriitilisemaks õpetajate töö suhtes. Märkimisväärne on see, et välja on toodud, et lastevanemate huvi langus lapse õppetöö tulemuste vastu toimub juba V klassis ning see väheneb veelgi järgmistes klassides. Seega näib, et juba põhikooli teisest astmest jääb lapse õppimine ja käitumine enam kooli ja õpilase omavaheliseks asjaks (Heinla & Pill, 2008).

Suures osas teevad vanemad koostööd kooliga abistades oma last kodustes ülesannetes, mis mõjutab kindlasti laste suhtumist kodutöösse ja enda oskustesse. Vanemad aitavad oma lapsi kodustes koolitöös kolmel põhjusel: nad usuvad, et peavad osalema (lapse koolitöös), et nende osalus mõjutab lapse tulemust ning et nende osalus lapse kodutöös on oodatud (Hoover-Dempsey et al., 2001). Lisaks abile kodutöös on aga oluline osaleda koolis toimuvates ettevõtmistes. Sellega annavad vanemad lapsele signaali, et vanem peab kooli oluliseks (Grolnick & Slowiaczek, 1994). Kelly (1990) on samuti jõudnud järeldusele, et vanemate osalus on seotud lapse akadeemilise eduga koolis. Ta on põhjalikult uurinud kooli- kodu vaheliste teadete (*school-home notes*) tõhusust lastevanemate koostöös kooliga ning kodupoolsete kiituste/ laitude mõju laste käitumisele. Ta on jõudnud järeldusele, et nimetatud meetodid on kaasa toonud parema käitumise klassides kõikide vanuste puhul ning oluline on märkida, et meetod võib olla efektiivne nii kogu klassile, kui ka üksikutele õpilastele. Kelly (1990) toob veel

olulisena välja, et kiitused/ laitudused ainult õpetajapoolselt on tunduvalt väiksema mõjuga, kui kahepoolsed (õpetaja ja kodupoolsed). Uuringu tulemusena selgus, et kodused mõjutused põhjustasid märkimisväärse languse õpilaste segavas käitumises. Veidi teistsugusest teadete vahetamisest on kirjutanud Valerie ja Foss-Swanson (2012). Teateid kirjutavad lapsed ise, oma koolipäeva, ürituste vms kohta. Päeva lõpus võtavad lapsed selle märkmeraamatu koju kaasa, et vanemad saaks vastu kirjutada omapoolseid teateid. Eesmärgiks on laste kirjaoskuse parandamine, aga ka eneseväljenduse arendamine juba varasest east, alustades lihtsamate ja lühemate teadetega. Kodu kaasamise suhtes on see väga otsene ja kasulik, kuna laps valib ise, kellele ta oma teate jätab. Kui muidu on näiteks ema pigem osavõtlik pool lapse hariduskäigus, siis seeläbi saab laps omaltpoolt ka teisi pereliikmeid kaasata, et need tema teadetele vastaks. Autorid on välja toonud, et selliste märkmeraamatute toimimiseks on vajalik pidev õpetajapoolne toetus, kes selgitaks, milleks see vajalik ja oluline on, et lastel püsivus ära ei kaoks.

Räty, Kasanen & Laine (2009) hinnangul üks viis lastevanematel kaasa rääkida oma laste hariduses on kooli valimine, see puudutab muidugi ennekõike linnapiirkondi, kuna maal on valik piiratud või puudub hoopis. Uurimus toob välja, et enamik uuritavaid Soome lastevanemaid aitavad oma last kodutöodes, kuigi oli neid, kes kahtlesid oma kompetentsis. Koostöövormidena toodi veel välja kooli peod ja klassipõhised lastevanemate õhtud, kus suur osa küsitletutest osales. Veel on leitud, et koostööks on lisandunud võimalus osaleda kooli koostöö komitees, milles on esindatud õpetajad, õpilased ja õpilaste vanemad erinevatest kooliastmetest. Komitee kaudu on võimalus osa võtta planeerimisest, otsuste tegemisest ja ürituste korraldamisest, samuti distsiplinaarküsimuste lahendamisest. Lastevanemate koosolekuid nimetatud uuringus ei mainita, kuid Lukk (2008) on leidnud, et just see on enim kasutatav ning ka vanemate poolt enim soovitud koostöövorm Eesti lastevanemate hulgas. Samas uuringus on veel kasutatavate koostöövormidena nimetatud arenguveestluseid, avatud uste päevi, ühisüritusi ja väljasõite ning lastevanemate ühenduses osalemist. Lastevanemad soovivad aga erinevate vormide kasutamist. Koostöövormide variatiivsuse olulisust rõhutavad ka Tamm (2009) ja Kimmel (2010). Erinevate klassiväliste ürituste vajalikkust rõhutatakse just selleks, et kaasata koolielus osalema kõiki perekondi, sest siis jõuaksid õpetajad ka nendeni, kes kõige enam abi vajavad (Grolnick et al., 1997).

Tamm (2009) on uurinud eraldi õpetajate ja lastevanemate poolt enim nimetatud koostöövorme. Vanematele on selles töös pakutud valik 31 koostöövormi vahel, töö autor toob

välja, et kõik uurimuses osalenud vanemad märkisid neist ära 14 (*e-kool, e-kiri, õpilaspäevik, õpinguraamat, arenguvestlus, klassi lastevanemate koosolek, kooli lastevanemate koosolek, klassiõhtud koos vanematega, ühised väljasõidud ja ekskursioonid, õpilastööde näitused, infopäev enne kooli vastuvõtmist, infostendid, kodulehekülg, küsitlused*). Õpetajate hinnagul on enim kasutatavateks vormideks e- maili teel suhtlemine, arenguvestlus, telefonivestlus lapsevanemaga. Lastevanemate poolt pakutud järjekord on järgmine: e- maili teel suhtlemine, arenguvestlus, e- kool. Peep Leppiku hinnagul aga lammutab e- kooli keskkond õpetajate ja lastevanemate inimlikke sidemeid (Leppik, 2008). Seega ei tohi laienenud virtuaalvõimaluste kõrval unustada ka vahetut suhtlemist.

Töö autor on seisukohal, et mõned koostöövormid sobivad sagedasemaks suhtlemiseks (e-kool, meilid, suhtlemine telefoni teel jt), teised on aga sellised, mida ei saa nii sageli kasutada (arenguvestlused, üldkoosolekud, ühised peod ja väljasõidud). Õpetaja peab leidma endale ja lastevanematele sobiva tasakaalu vajaduste ja võimaluste vahel. Pere ja haridusasutuste koostööd aitab parendada erinevate koostöövormide varieerimine ja järjepidev töö selles valdkonnas.

1.4.Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid.

Uurimuse eesmärgiks on selgitada välja lastevanemate osalus lapse hariduses nende endi hinnangute põhjal, lähtudes kolmefaktorilisest osalusmudelist ja osalust soodustavad ja takistavad tegurid, lastevanemate poolt enim nimetatud koostöövormid ning võrrelda lastevanemate hinnanguid enda osalusele erinevatel hariduse tasemetel.

Toetudes töö teoreetilisele osale ja eesmärgile on püstitatud neli hüpoteesi: Fantuzzo et al., (2000) uuris erinevates haridusprogrammides (Head Start, CSC, lasteaed, esimene klass) osalevate laste vanemate hinnanguid, mille tulemusena selgus, et erinevates programmides osalevad lapsevanemad hindavad erinevalt just koolipõhist osalust ja kodu- kooli koostööd. Selgus, et lasteaedade lapsevanemad näitasid märkimisväärselt rohkem üles koolipõhist osalust. Kodupõhises osaluses sellist erinevust ei esinenud. Et võrrelda tulemusi erinevates üldhariduse tasemetes on püstitatud esimene hüpotees:

1. Lastevanemate hinnagud oma osalusele lapse hariduses on erinevad lasteaia, algkooli, põhikooli ja gümnaasiumi tasemel koolipõhise osaluse ja kodu- kooli koostöö osas.

Lukk (2008) on oma uurimustöös, mis viidi läbi 7., 9., ja 11.-12. klassi õpilaste vanemate hulgas, kodu ja kooli koostöövormidest enim kasutatavana välja toonud lastevanemate koosolekud, samast uurimusest selgub, et need on ka enim oodatud. Samas, nii Ilomets (2011) kui Severin (2006) on aga oma uurimustöös leidnud, et enim kasutatud koostöövorm on nii õpetajate kui vanemate hinnangul e- maili teel suhtlemine, millele järgneb telefoni teel suhtlemine. E-kooli olulisust suhtlusvormina rõhutab Tagamaa (2009), kes on leidnud, et üle 50% tema töös uuritavatest olid arvamisel, et koostöö e- kooli kaudu toetab õpilase edasijõudmist koolis. Tamm (2009) on magistritöös leidnud, et nii õpetajate kui ka lastevanemate poolt on enim kasutatav koostöövorm e-kool. Lähtuvalt sellest on käesolevas töös püstitatud teine hüpotees:

2. Koolis käivate laste vanemate hinnangul on teiste vormidega võrreldes enim kasutatav koostöövorm e-kooli kasutamine.

Kodu ja kooli koostööd takistavatest teguritest on Lukk (2008) välja toonud, et lastevanemad nimetavad enim põhjusi, mis tulenevad lapsevanema kogemusest, et tema senisest tegevusest ei ole kasu olnud, süsteem ei toimi nii nagu vaja ning koostöö kooliga võib lapsele isegi negatiivselt mõjuda. Nimetud on ka põhjusi, mis näitavad lapsevanema huvi puudumist koolis toimuva vastu ning püüdu end lapse kooliprobleemidest eemal hoida ja põhjused, mis tulevad väljastpoolt kooli – probleemid tööl ja kodus, ajapuudus. Aja ja oskuste puudumise on koostöö takistusena toonud välja ka Christenson (2004) ja Hoover- Dempsey et al., (2005). Lähtudes eeltoodust ja töö autori kogemusest lasteaia töötajana, püstitatakse kolmas hüpotees:

3. Kodu ja kooli koostööd takistavatest teguritest on lastevanemate hinnangul enim nimetatud ajapuudus võrreldes teiste teguritega.

Hoover- Dempsey (1992) on uurimuses toonud välja, et on seos õpetaja mõju ja vanema osaluse vahel. Tuuakse välja, et üks olulistest teguritest, mis mõjutab vanemate osalusmäära, on õpetaja käitumine. Kui õpetaja teeb vanemate osalusest regulaarse osa õpetamisest, siis on vanemad rohkem kaasatud ja lastevanemad on positiivselt meelestatud, sest nad tunnevad, et nad saavad oma last toetada (Ames et al., 1993). Tamm (2009) on oma uurimusest järeldanud, et suhtlemist soodustavaks teguriks on õpetaja positiivsed isiksuseomadused, sellest tulenevalt püstitati neljas hüpotees:

4. Vanemate hinnangul on kodu ja kooli/lasteaia koostööd kõige enam soodustavaks teguriks õpetajapoolne huvi ja õpetaja positiivsed isiksuseomadused.

2. Uurimus

2.1. Töö metoodika.

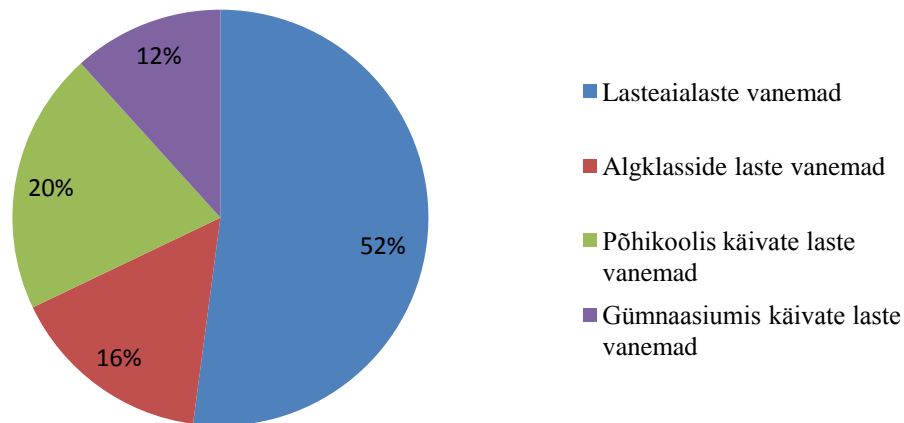
Uurimustöö eesmärgi saavutamiseks viidi läbi kvantitatiivne põhjuslik- võrdlev uurimus. Nimetatud meetod valiti, sest see annab võimaluse saada statistiliselt usaldusväärsed andmed võimalikult paljudelt vastajatelt (Luik, 2012). Uurimustöö tulemused annavad võimaluse võrrelda lastevanemate hinnanguid koostööle haridusasutustega erinevatel hariduse tasemetel, tuua välja vanemate poolt enim nimetatud koostöövormid ning selgitada välja lastevanemate hinnangud enim koostööd soodustavate ja takistavate tegurite kohta.

2.1.1. Valim.

Valimi moodustasid kõikides Valga maakonna linnade munitsipaalomandis olevates üldharidusasutustes (lasteaiast gümnaasiumini) käivate laste vanemad. Kaasatud on neli kooli ja kuus lasteaeda. Lapsevanemad valiti välja kihtvalimi alusel, et erinevad alarühmad oleks esindatud. Esimese kihina jaotati kogu populatsioon alampopulatsioonideks- kogu valim hariduse tasemete järgi neljaks. Seejärel valiti süstemaatilise juhuvaliku teel igast kihist vastajad. Uuringu valim koostati põhimõttel, et selles oleks proportsionaalselt esindatud laste vanemad lasteaiast ja kooli erinevatelt astmetelt (lasteaiast 144 ja koolist 144). Igast lasteaiast ja koolist valiti kõikidest vanuseastmetest loosi teel üks rühm/ klass (juhul, kui oli mitu ühevanuste rühma või paralleelklassid). Valimisse valiti lasteaiast ja põhikooli astmest (4. -9. klass) rühma/klassi nimekirjas oleva esimese kahe poisi vanemad ja esimese kahe tüdruku vanemad. Algklassides (1. -3. klass) ja gümnaasiumiastmes (10. -12. klass) valiti klassi nimekirjas oleva esimese nelja poisi vanemad ja esimese nelja tüdruku vanemad. Välja jagati 288 ankeeti ja tagasi saadi 240 ankeeti, seega tagastusprotsent oli 83,3%. Vastajate jaotus lapse hariduse omandamise taseme järgi vt *Joonis 1*. Lasteaias käivate laste vanemate ankeetide tagastusprotsent oli kõrgem kui koolis käivate laste vanematel, mis võib tuleneda sellest, et lasteaias suhtlevad õpetajad, kes edastasid

ankeedi, vahetult vanemaga, kooliealiste laste vanematele edastas ankeedi laps. Kahest lasteaiast toodi tagasi 100% jagatud ankeetidest.

Joonis 1. Vastajate jaotus lapse haridustaseme järgi

Vastajate keskmine vanus oli 37 aastat ($sd=7,04$), noorim vastaja oli 22- aastane, vanim 56- aastane. Üks lapsevanem on jätnud ankeedis vanuse märkimata. Üle poole vastajatest (60, 4%) olid kesk- või keskeriharidusega. Küsimusele vastaja hariduse kohta jättis vastamata kaks vanemat. Vastajate taustandmed on näha Tabel 1.

Tabel 1. Vastajate taustandmed

	Vastajate sooline jaotus		Vastaja lapse sugu		Vastaja haridus			Laste arv peres			
	Mees	Naine	Poiss	Tüdruk	Põhiharidus	Kesk- või keskeriharidus	Kõrg- haridus	1 laps	2 last	3 last	4 või enam last
Vastajate arv	14	226	99	141	10	145	83	53	110	61	16
Vastajate %	5,8	94,2	41,3	58,8	4,2	60,4	34,6	22,2	45,8	25,4	6,6

2.1.2. Mõõtevahend.

Magistritöös kasutati andmete kogumiseks ankeeti. Fantuzzo et al., (2000) väitel on vanemate osalust nende laste hariduses uuritud tüüpiliselt nii, et ei ole võimalik eristada erinevaid viise, mille kaudu vanemad osalevad nende laste hariduses. Selleks, et läbi viia teaduslikku uuringut vanemate osaluse kohta on vaja laiaulatuslikku teoreetilist mudelit. Seetõttu töötasid uurijad Epsteini (1995) klassifikatsioonile toetudes, välja Perekonna Kaasatuse Skaala, (*Family Involvement Questionnaire* Fantuzzo et al., 2000), mis on enesekohane hindamiskaala näitamaks lastevanemate kaasatuse olemust ja ulatust laste haridustel. Käesolevas uurimustöös on kasutatud nimetatud skaalat tõlgitud ja kohandatud kujul. Fantuzzo et al., (2000) on oma uurimuses välja toonud, et selleks, et antud küsimustiku raamistik oleks aktuaalne, peab osaluse kategooriad tõlkima/kohandama vastavale kultuuriruumile omasele eesmärgistatud sihtrühma käitumisele. Toetudes mõõtvahendi tõlkimise ja kohandamise sammudele, mille on välja toonud Beaton, Bombardier, Guillemin & Ferraz (2000), tõlkis ja kohandas töö autor uurimustöö läbiviimiseks Fantuzzo jt (2000) välja töötatud *Family Involvement Questionnaire*. Alustuseks tõlgiti nimetatud küsimustik kahe erineva tõlkija poolt eesti keelde. Üks tõlkijatest oli inglise keele tavakasutaja, teine inglise keele õpetaja. Kahe tõlke sünteesi kohandati töö autori poolt eesti keelele ja kultuuriruumile sobivaks. Seejärel tehti tagasitõlge inglise keelde (samuti kahe tõlkija poolt), kontrollimaks, kas ankeedis sisalduvate väidete mõte jääb originaalskaalaga samaks. Viimase sammuna vaatas tõlgitud väited üle eksperdina kaasatud pedagoog- metoodik ning töö autor arutas tulemuste läbi oma magistritöö juhendajaga.

Töö autor valis selle mõõtevahendi, sest tegemist on mitmekülgse skaalaga, millega on võimalik hinnata vanemate osalust hariduse omandamise erinevatel tasemetel ning võrrelda hinnanguid kolmele osaluse tüübile: kodu- ja koolipõhisele kaasatusele ning kodu ja kooli koostööle. Kuna algne küsimustik on koostatud lasteaias ja algkoolis käivate laste vanematele, siis on töö autor kohandanud ankeeti nii, saaks küsitleda lastevanemaid kõikidelt hariduse omandamise tasemetelt. Ankeedi 34 väidet jäid kõik ankeeti sisse, sisu ei muudetud. Väited nimetatud ankeedis jaotuvad kolme kategooriasse (koolipõhine osalus, kodupõhine osalus ning kooli ja kodu koostöö). Väidete jaotus kategooriate kaupa on näha *Lisas 3*.

Mõnedele väidetele lisati selgitus sulgudesse (näiteks „*I participate in fundraising activities in my child's school*“ on eestikeelses ankeedis „*Osalen oma lapse kooli/lasteaia jaoks*

korraldatavatel heategevusüritustel (laadad, erinevad projektid jms)“. Täiendavat seletust peeti vajalikuks, sest kõik haridusasutused ei pruugi korraldada/ osaleda heategevuslikes kampaaniates ning võib juhtuda, et vastaja ei saa aru, mida selle väite all mõeldakse. Sellised täiendused on veel väidete nr 4, 18, 19, 25ja 29 juures. Käesolevas töö raames tekkis vajadus koostada kaks erinevat ankeeti- üks lasteaialaste vanematele (*Lisa 1*), teine koolis käivate laste vanematele (*Lisa 2*). See osutus vajalikuks, kuna sõnastus küsimustes on erinev: „*teie lapse lasteaia, rühmas...*“ või „*teie lapse koolis, klassis...*“. Lasteaia ankeetidest jäid välja kolm väidet, mis eksperdi ja töö autori arvates ei kohaldu meie kultuuriruumis lasteaia küsimiseks või on sisuliselt kaetud mõne teise küsimusega. Need väited on ankeedist kooliskäiva lapse vanemale (vt *Lisa 2*) nr 2- „*Teen koostööd õpetajaga kooliväliste ürituste korraldamisel*“; nr 21- „*Ma kontrollin oma lapsele antud koduülesandeid*“; nr 31- „*Vahetame õpetajaga kirjalikke teateid minu lapse või tema tegevuse kohta koolis*“. Ankeeti lisati autori poolt kolm avatud küsimust koostöövormide, koostööd soodustavate ja takistavate tegurite kohta. Lisati ka üks valikvastustega küsimus hindamaks vanemate arvamust koostöö olulisuse kohta erinevatel lapse hariduse omandamise tasemetel. Fantuzzo et al., (2000) küsimustikus on kasutatud 4- pallilist Likerti skaalat (*1-harva, 2- mõnikord, 3- sageli, 4- alati*), kuid pärast pilootuurimuse läbiviimist otsustati käesolevas töös Likerti 5-pallilise skaala kasuks: (*1 – „mitte kunagi“, 2 – „harva“, 3 – „mõnikord“, 4- „sageli“, 5 – „alati“*), kuna see skaala on tavapärasem ja annab võimaluse ka täielikuks mittenõustumiseks antud väitega. Fantuzzo et al., (2000) küsimustiku puhul on esitatud reliaablus (*Cronbachi alfa*): 0,85 koolipõhise kaasatuse väidete plokis, 0,85 kodu põhise kaasatuse väidete plokis ja 0,81 kodu- kooli koostöö väidete plokis. Käesoleva töö küsimustiku reliaablus leiti olevat vastavalt 0,82 koolipõhise kaasatuse väidete plokis, 0,76 kodupõhise kaasatuse väidete plokis ja 0,90 kooli- kodu koostöö väidete plokis. Kuna käesolevas töös koostati kaks erinevat küsimustikku, siis arvutati välja ka lasteaialaste vanematele suunatud küsimustiku reliaablused, mis olid järgmised: 0,78 koolipõhise kaasatuse väidete plokis, 0,74 kodu põhise kaasatuse väidete plokis ja 0,91 kodu- kooli koostöö väidete plokis. Valiidsuse kindlustamiseks kaasati instrumendi koostamisse eksperte ja viidi läbi pilootuurimus.

2.1.3. Protseduur.

Enne põhiuurimuse läbiviimist viis autor läbi ka pilootuuringu, millele vastas 13 mugavusvalimi järgi valitud lapsevanemat, kellest neli olid lasteaialaste vanemad ja 9 kooliskäivate laste vanemad. Pilootuuringu käigus oli lastevanematel võimalus avaldada oma arvamust ning esitada töö autorile soovitusi ankeedi muutmiseks. Tehti soovitus muuta hindamisskaala 5- palliseks. See muutus viidi ankeeti sisse. Pilootuuringus osalejad soovitasid sõnastust muuta/ täiendada kaheksas töös esinevas väites. Muudatused puudutasid põhiliselt väidete sõnastust või lisatud täiendusi väidete juurde, mille mõte ei olnud vastajatele arusaadav. Soovitatud muudatused arutati eksperdiga läbi ja viidi ankeeti sisse.

Andmed koguti 2013. aasta veebruaris ja märtsis. Töö autorile andsid eelneva telefonivestluse põhjal uurimuse läbiviimiseks loa kõik väljavalitud haridusastuste juhid. Paberkanjal ankeedid viis töö autor kõikidesse haridusasutustesse ise kohale. Eetilisest aspektist lähtudes pidi töö autor veenduma, et vastajad ei oleks tuvastatavad ning andmetega ei saaks tutvuda kolmandad isikud. Ankeedis ei küsitud vastajate iskuandmeid, seega oli tagatud anonüümsus. Iga ankeediga anti kaasa tühi ümbrik, millega vastajal oli võimalik ankeet tagastada, nii tagati andmete konfidentsiaalsus. Ankeetide jagamiseks, vastamiseks ja kokku kogumiseks lasteaedades/ koolides jäi 10-12 päeva. Töö autor käis isiklikult kõikides haridusasutustes ankeetide järel ja tänas kontaktisikut uurimuse läbiviimisel osutatud abi eest.

Andmete töötlemiseks kasutati statistilist andmetöötlusprogrammi SPSS 20,0 ning andmete esitamiseks tabelite ja joonistena MS Wordi. Andmetöötlusel kasutati kirjeldavat statistikat (mediaanid, keskmised, protsentjaotus) ja mitteparameetrilisi võrdlusteste (paarisvalim), sest hinnanguliste vastuste puhul, kus vastused esinevad järjestikaskaalal, on eelkõige kasutatavad just mitteparameetrilised testid (Luik, 2012). Avatud küsimuste analüüsimiseks kirjutati kõik vastused välja, kodeeriti, moodustati kategooriad ja leiti vastamissagedus. Ühte kategooriasse koondati sisult sarnased vastused (*näiteks koostöövormide osas pandi kokku „vestlus õpetajaga“ ja „telefonivestlus õpetajaga“; koostööd takistavate tegurite osas „ajapuudus“ ja „sobimatu töögraafik“; koostööd soodustavate tegurite osas „väike linn, tuttavad“ ja „kogukonna tunne“*). Esimese hüpoteesi kontrollimiseks kasutati *Kruskal- Wallis testi* (sõltumatud valimid, rohkem

kui kaks võrreldavat gruppi) ning paaride võrdluseks Mann-Whitney testi. Andmeanalüüsiks jaotati ankeedis kasutatud väited tuginedes Fantuzzo et al., (2000) uurimusele, kolme kategooriasse:

- 1.) koolipõhine osalus (vt Lisa 3)
- 2.) kodupõhine osalus (vt Lisa 3)
- 3.) kodu ja kooli koostöö (vt Lisa 3)

Arvutati üksikvaidete põhjal koondmediaanid igale kolmest kategooriast.

Teise, kolmanda ja neljanda hüpoteesi kontrollimiseks kasutati *Wilcoxon* testi.

Selleks, et analüüsida, missugust koostöövormi haridusasutusega vanemad kõige rohkem nimetavad, millised on koostööd enim soodustavad ja takistavad tegurid kasutas töö autor 3-punkti skaalat. Kuna vanematel paluti pingeritta panna kasutatavad koostöövormid (alustades kõige sagedamini kasutatavast), enim koostööd soodustavad ja takistavad tegurid, siis esimesena nimetatu sai 3 punkti, teisena nimetatu 2 punkti ja kolmandana nimetatu 1 punkti. Punktid summeeriti ja nii tekkisid pingeread erinevatest nimetatud koostöövormidest, koostööd soodustavatest ja takistavatest teguritest.

2.2. Tulemused

Et selgitada välja, kas lastevanemate hinnangutes oma osalusele esineb erinevusi lähtudes lapse hariduse omandamise tasemest, viidi läbi *Kruskal-Wallis* võrdlustest, mille tulemus näitas statistiliselt olulist erinevust erinevate gruppide hinnangute vahel ($p < 0,05$).

Selleks, et selgitada täpsemalt välja, missugused on erinevatel hariduse tasemetel õppivate laste vanemate hinnangute erinevused oma osalusele lapse hariduses ja kas erinevused on kõikides osaluse tüüpides (kodu- ja koolipõhises osaluses ning kodu- kooli koostöös) viidi läbi *Mann-Whitney* test, kus võrreldi kõik vanemate hinnangud hariduse omandamise tasemest lähtudes omavahel paarikaupa läbi. Tulemused on esitatud Tabel 2.

Tabel 2. Kolme erineva kaasatuse kategooria hinnangute mediaanid ja p väärtused võrreldavate paaride kaupa

Paari nr	Võrreldavad haridusastmete paarid	Koolipõhine		Kodupõhine		Kodu kooli koostöö	
		Mediaan	P väärtus	Mediaan	P väärtus	Mediaan	P väärtus
1	Algkool	3,0	0,00	5,0	0,21	3,0	0,13
	Põhikool	2,5		5,0		3,0	
2	Algkool	3,0	0,00	5,0	0,00	3,0	0,00
	Gümnaasium	2,0		4,0		2,0	
3	Algkool	3,0	0,76	5,0	0,00	3,0	0,02
	Lasteaed	3,0		4,0		4,0	
4	Põhikool	2,5	0,23	5,0	0,01	3,0	0,02
	Gümnaasium	2,0		4,0		2,0	
5	Põhikool	2,5	0,00	5,0	0,00	3,0	0,00
	Lasteaed	3,0		4,0		4,0	
6	Gümnaasium	2,0	0,00	4,0	0,47	2,0	0,00
	Lasteaed	3,0		4,0		4,0	

Koolipõhises osaluses ei ilmnenu statistiliselt olulisi erinevusi algkoolis ja lasteaia ning põhikoolis ja gümnaasiumis käivate laste vanemate hinnangute vahel (mõlema paari puhul $p > 0,05$, vt Tabel 2). Kõigi teiste võrreldud paaride puhul leiti olulised erinevused ($p < 0,05$, vt Tabel 2). Lastevanemate hinnangute alusel olid koolipõhist osalust kõrgemalt hinnanud lasteaialaste ja algkoolilaste vanemad, madalamalt hindasid oma koolipõhist osalust põhikoolis käivate laste vanemad. Kõige madalamad hinnangud koolipõhisele osalusele olid gümnaasiumiastmes käivate laste vanematel (Tabel 2).

Kodupõhises osaluses ei ilmnenu statistiliselt olulisi erinevusi algkoolis ja põhikoolis ning gümnaasiumis ja lasteaia käivate laste vanemate hinnangute vahel (paaride puhul $p > 0,05$, vt Tabel 2). Teiste võrreldud paaride puhul leiti erinevused ($p < 0,05$, vt Tabel 2). Lastevanemad hindasid kodupõhist osalust kõrgemalt algkoolis ja põhikoolis ning madalamalt lasteaia ja gümnaasiumis.

Kodu ja kooli koostöös ei ilmnenu statistiliselt olulisi erinevusi algkooli ja põhikooli lastevanemate hinnangutes ($p > 0,05$, vt Tabel 2). Kõigi teiste paaride võrdluses tulid välja statistilised erinevused ($p < 0,05$, vt Tabel 2). Kõige kõrgemad hinnangud kodu ja haridusasutuse koostööle andsid lasteaialaste vanemad (Tabel 2). Olulisi erinevusi ei ilmnenu algkoolis ja põhikoolis käivate laste vanemate hinnangutes koostööle. Kõige madalamalt hindasid koostööd gümnaasiumis käivate laste vanemad (Tabel 2).

Enim kasutatavad koostöövormid

Lastevanematel oli palutud ankeedis loetleda kolm kõige rohkem koostöös kasutatavat vormi, alustades kõige sagedamini kasutatavast. Selgus, et koolis käivate laste vanemad olid kõige enam kasutatavate koostöövormidena nimetanud *e- kooli kaudu suhtlemist ja kirjalike teadete vahetamist (sh meilid ja suhtlus sotsiaalmeedia kaudu)*, kolmandale kohale jäid *vestlused õpetajaga (nii vahetud kui ka telefoni teel)*. Selleks, et selgitada välja, kas vanemate poolt väljatoodud koostöövormide nimetamise sageduse vahel on olulisi erinevusi, viidi läbi *Wilcoxon* märgitest.

Võrdluses *e- kooli kasutamine ja kirjalike teadete vahetamine* selgus, et nende vahel oli statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$). Seega võibki öelda, et koolis käivate laste vanemate hinnangul oli enim kasutatav koostöövorm *e- kooli kaudu suhtlemine*. Võrreldi ka *kirjalike teadete vahetamist ja vestlusi õpetajaga*, nende vahel ilmnis statistiline erinevus ($p < 0,05$), seega teisel kohal kasutatavate suhtlusvormide hulgas kooliga oli *kirjalike teadete vahetamine (sh meilid ja suhtlus sotsiaalmeedia kaudu)* ja kolmandale kohale jäi *vestlused õpetajaga* (Tabel 3.)

Tabel 3. Koolis käivate laste vanemate poolt nimetatud koostöövormid koondpunktisumma järjestuses

Koostöövorm	Punktisumma	Nimetatud 1. kohal olevana (mitu korda)	Nimetatud 2. kohal olevana (mitu korda)	Nimetatud 3. kohal olevana (mitu korda)
E-kooli kaudu suhtlemine	278	84	7	12
Kirjalike teadete vahetamine (sh meilid ja suhtlus sotsiaalmeedia kaudu)	139	8	50	15
Vestlused õpetajaga (nii vahetud kui telefoni teel)	110	12	26	22
Koosolekud	105	6	21	45
Arenguvestlused	5	1	2	-
Suhtlemine lapse kaudu	3	1	-	-
Ühisüritused	2	-	2	-
Ei tee koostööd (sest lapsel pole probleeme)	3	3	-	-

Koostööd takistavad tegurid

Selgitamaks välja missugused on lastevanemate poolt enim nimetatud haridusasutusega koostööd takistavad tegurid, viidi läbi võrdlustest, mille tulemusena selgus, et enim nimetatud oli asjaolu, et *koostööd ei takista miski* (40 % vastanutest). Koostöö takistustena oli aga enim nimetatud *ajapuudust (sh muu tööga seonduv nt graafikujärgne töö)* ja *õpetajapoolne huvipuudus (sh suhtlemisprobleemid)*. Selleks, et selgitada välja, kas vanemate poolt väljatoodud takistavate tegurite nimetamise sageduse vahel on olulisi erinevusi, viidi läbi *Wilcoxon* *märgitest*. Võrreldes kõrgeimad punktisummad saanud tegureid *ajapuudus* ja *õpetajapoolne huvipuudus* selgus, et nende vahel on statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$). Koostöö takistusena nimetud *ajapuudus* oli saanud vanemate hinnangute alusel oluliselt kõrgema punktisumma, seega jäi *õpetajapoolne huvipuudus* teisele kohale vanemate poolt nimetatud takistusena koostööle.

Tabel 4. Vanemate poolt nimetatud takistavad tegurid koostööle haridusasutusega koondpunktisumma järjestuses

Takistav tegur	Punktisumma	Nimetatud 1. kohal olevana (mitu korda)	Nimetatud 2. kohal olevana (mitu korda)	Nimetatud 3. kohal olevana (mitu korda)
Koostööd ei takista miski	282	90	6	-
Koostööd takistab ajapuudus (jm tööga seonduv)	215	61	14	4
Koostööd takistab õpetaja huvipuudus (sh suhtlemisprobleemid)	69	16	8	5
Koostööd takistab kooli/lasteaia vähene huvi (aktiivsus puudus)	48	5	14	5
Koostööd takistavad pere sotsiaalmajanduslikud põhjused (tervis, materiaalne olukord jt)	46	10	7	2
Koostööd takistab info vähesus	25	5	5	-
Koostöö takistused on seotud lapsega (laps ei soovi sekkumist)	15	3	2	2
Koostöö takistus on vajaduse puudus (lapsel pole probleeme)	12	3	1	1
Koostööd takistab õpilaste suur arv	11	2	2	1

Koostööd soodustavad tegurid

Selgitamaks välja missugused on lastevanemate poolt enim nimetatud haridusasutusega koostööd soodustavad tegurid, viidi läbi võrdlustest, mille tulemusena selgus, et enim nimetatud oli *õpetaja positiivsed isiksuseomadused (tore õpetaja)* ja *huvi, suhtlemine õpetajaga (ka*

kirjalik) ning *e- kool (kooli tasemed)* või *internetipõhine suhtlemine (lasteaed)* . Selleks, et selgitada välja, kas vanemate poolt rohkem väljatoodud soodustavate tegurite nimetamise sageduse vahel on olulisi erinevusi viidi läbi *Wilcoxon'i märgitest*. Selgus, et soodustavate tegurite nii *suhtlemine õpetajaga* ja *õpetaja positiivsed isiksuseomadused* kui ka *e- kooli kasutamine* ja *õpetaja positiivsed isiksuseomadused*, vahel ilmnescid statistiliselt olulised erinevused (*mõlema paari võrdluses $p < 0,05$*). Koostööd soodustavate tegurite *e- kooli kasutamine* ja *suhtlemine õpetajaga* vahel statistiliselt olulist erinevust ei ilmnenu (*$p > 0,05$*). Seega oli lastevanemate hinnangute alusel koostööd haridusasutusega enim soodustavaks teguriks *õpetaja positiivsed isiksuseomadused (tore õpetaja)* ja huvi, teist ja kolmandat kohta jagasid vanemate hinnangute alusel *e- kool kasutamine (kooli tasemed)* või *internetipõhine suhtlemine (lasteaed)* ja *suhtlemine õpetajaga (ka kirjalik)*.

Tabel 5. Vanemate poolt nimetatud soodustavad tegurid koostööle haridusasutusega koondpunktisumma järjestuses

Soodustav tegur	Punktisumma	Nimetatud 1. kohal olevana (mitu korda)	Nimetatud 2. kohal olevana (mitu korda)	Nimetatud 3. kohal olevana (mitu korda)
Koostööd soodustavad õpetaja positiivsed isiksuseomadused (tore õpetaja) ja huvi	232	55	28	11
Koostööd soodustab suhtlemine õpetajaga (ka kirjalik)	157	38	17	9
Koostööd soodustab e- kool (kooli tasemed) või internetipõhine suhtlemine (lasteaed)	104	28	7	6
Koostööd soodustab huvi usaldus, julgus, avatus, ausus	94	14	19	14
Koostööd soodustab kiire infovahetus	61	9	14	6
Koostööd muud asjaolud (paindlik tööaeg, õpetaja vajadus jt)	61	10	7	17
Koostööd soodustavad ühised eesmärgid, ühisüritused	32	5	7	3
Koostööd soodustab väike kogukond, tuttavad	31	4	8	3
Koostööd soodustab suhtlemine lapsega	23	5	3	2
Koostööd soodustab diskreetsus, sõbralikkus	16	2	3	4
Koostööd soodustab asjaolu, et olen hoolekogus või töötan koolis/lasteaias	13	3	2	-
Koostööd soodustavad teised koostöövalmid lapsevanemad	11	-	4	3
Koostööd soodustab asjaolu, et lapsele meeldib koolis/lasteaias	10	2	1	2
Koostööd soodustab arenguestlus	9	1	2	2
Koostööd soodustab väike klass või rühm	8	2	1	-

2.3. Arutelu

Uurimustöö esimeseks hüpoteesiks püstitati: *Lastevanemate hinnangud oma osalusele lapse hariduses on erinevad lasteaia, algkooli, põhikooli ja gümnaasiumi tasemel koolipõhise osaluse ja kodu- kooli koostöö osas.* Koolipõhise osaluse kategooria sisaldas väiteid, mis näitavad tegevusi ja käitumisi, milles vanemad osalevad haridusasutuse tegevuses koos lapsega, see tähendab aktiivset suhtlemist kooli/lasteaia töötajatega ja osalemist kooli/ lasteaia ja klassi/ rühma üritustel. Uurimuse tulemusena ilmnes, et olulisi erinevusi hinnangutes koolipõhisele osalusele ei olnud algkoolis ja lasteaias käivate laste vanematel ning põhikoolis ja gümnaasiumis käivate laste vanematel. Kõige kõrgemalt hindasid koolipõhist osalust lasteaialaste vanemad ja algkoolis käivate laste vanemad. Lasteaialaste vanemate kõrged hinnangud võisid tuleneda asjaolust, et lasteaias käivad vanemad iga päev isiklikult kohal ja suhtlevad õpetajaga. Üleminek lasteaiast kooli on suur muutus terve pere jaoks. Wildenger & McIntyre (2011) on leidnud, et lapsevanemad muretsevad selle muutuse pärast. Seetõttu võib lastevanemate suhtlemine kooliga algklassides olla tihedam. Veidi madalamalt hindasid koolipõhist osalust põhikoolis käivate laste vanemad ning kõige madalamad hinnangud koolipõhisele osalusele andsid gümnaasiumis käivate laste vanemad. Jeynes (2007) on oma uurimuses leidnud, et lastevanemate mõju oma lastele on lapse kasvades järjest väiksem, kuna lastel on enestel kujunenud väärtused ja täpsed arusaamad oma võimetest ja oskustest. See asjaolu mõjutab kindlasti ka lapsevanema vähenevat osalust lapse hariduse omandamise kõrgematel tasemetel. Kuigi Fantuzzo et al., (2000) uuringus põhikooli ja gümnaasiumitaseme lastevanemate arvamusi ei uuritud, ilmnes ka tema uurimusest, et just lasteaedade lastevanemad näitasid märkimisväärselt rohkem üles koolipõhist osalust võrreldes eelkoolis ja esimeses klassis käivate laste vanematega.

Kodu ja kooli koostöös, mis sisaldas väiteid suhtlemisest õpetajaga lapse probleemidest, arengust, edust koolis, aga ka vanemate pöördumist haridusasutuse juhtkonna poole, ei ilmnenu olulist erinevust algkooli ja põhikooli lastevanemate hinnangutes, teiste haridustasemetel lastevanemate hinnangud koostööle olid erinevad. Kõige kõrgemad hinnangud koostööle olid andnud lasteaialaste vanemad, neile järgnesid algkooli ja põhikooli lastevanemate hinnangud ja kõige madalamalt hindasid koostööd gümnaasiumis käivate laste vanemad. Seega võib teha sama järelduse, millele jõudsid ka Heinla & Pill (2008) kes leidsid, et koostöö kooli ja kodu vahel on väga aktiivne nooremates klassides. Mida vanemaks laps saab, seda vähem külastavad vanemad

kooli ja suhtlevad õpetajaga. Põhjused hinnangute languseks võivad olla sarnased, mis koolipõhise osaluse puhul. Lapsed saavad kasvades iseseisvamaks ja vanemad suhtlevad haridusasutusega vähem, kuid Jeynes (2007) on oma uurimuses leidnud, et ka gümnaasiumis õppivate laste vanuseastmes on vanemate osalusel positiivne mõju oma lapse akadeemilistele saavutustele. Seega leidis käesoleva töö esimene hüpotees kinnitust.

Kodupõhist osalust hinnatakse kolmest osaluskategooriast kõige kõrgemalt ning ühtlaselt kõrgelt on seda hinnanud algkoolis ja põhikoolis käivate laste vanemad ning veidi madalamalt lasteaia ja gümnaasiumis käivate laste vanemad. Samale järeldusele tulid ka Sad & Gürbüzürk (2013), kelle uurimuse põhjal selgus, et vanemad täidavad koduseid kaasatuse ülesandeid paremini, kui neid, mis toimuvad koolis. Lasteaia ja gümnaasiumitaseme veidi madalam hinnang võis tuleneda sellest, et lasteaia ei ole koduseid õppimisülesandeid ja õppimiseks vajaminevad vahendid on lasteaia olemas. Gümnaasiumitasemel on aga noored nii iseseisvad, et muretsesvad ise oma kodutööde ja vahendite pärast. Ka Fantuzzo et al., (2000) uurimuses leiti, et kodupõhises osaluses ei ilmnenud erinevusi erinevate haridusprogrammide vahel ega ka lastevanemate haridustasemest lähtuvalt.

Magistritöö teiseks hüpoteesiks püstitati: *Koolis käivate laste vanemate hinnangul on teiste vormidega võrreldes enim kasutatav koostöövorm e-kooli kasutamine.*

Koolis käivate laste vanemate arvamusi koostöövormide kohta analüüsiti eraldi lasteaia käivate laste vanemate arvamustest. Eestis on nii alusharidus kui ka põhi- ja keskkoolis üldhariduse tasemed (Eesti Vabariigi haridusseadus, 1992), kuid lähtuvalt hüpoteesist ning põhjusest, et lasteaia ja kooli töös on eriomaseid jooni, peeti oluliseks tasemeid eraldi võrrelda. Eesti lasteaedades on e-lasteaed pilootprojektina kasutusel (Teder, 2013), kuid seda ei saa veel võrrelda e- kooli kasutuse ulatusega. Uurimusest selgus, et *e- kool* on lastevanemate hinnangul enim kasutatud koostöövorm koolis. Seega saab öelda, et magistritöö teine hüpotees leidis kinnitust.

Virtuaalsuhtluse võidukäigust annab tunnistust ka vanemate hinnangul teisele kohale jäänud *kirjalike teadete vahetamine* (sh meilid ja suhtlus sotsiaalmeedia kaudu). Veebipõhise suhtlemise tõusule on tähelepanu juhtinud ka Pärn (2013), mis sai kinnitust ka käesolevas uurimuses. Kolmandale kohale jäi *vestlused õpetajaga*, mis annab tunnistust selle kohta, et vahetu suhtlemine ei ole perede ja haridusasutuste vahelt kadunud. Leppik (2008) küll avaldas arvamust,

et e- kooli keskkond lammutab õpetajate ja lastevanemate inimlikke sidemeid, kuid käesolev uurimus annab kinnitust, et ka vahetu suhtlemine on säilinud.

Käesoleva töö kolmas hüpotees oli: *Kodu ja kooli koostööd takistavatest teguritest on lastevanemate hinnangul enim nimetatud ajapuudus võrreldes teiste teguritega.*

Uurimustöö tulemustest selgus, et takistavate tegurite seas esimesena nimetatu oli rõõmustav- enamik vastajatest leidis, et nende koostööd haridusasutusega ei takista miski. Enim takistavana toodi esile *ajapuudus*, mis samas soosib eelnevalt selgunud kõige rohkem kasutatavana märgitud e- kooli kasutamist koostöövormina. Lastevanematel pole kiire elutempo juures aega vahetuks suhtluseks. Uuritavad olid pärit Valga maakonna linnadest. Need on kõik väikesed linnad, kus paljud lapsed lähevad/tulevad kooli(st) iseseisvalt. Seetõttu lastevanemad ja õpetajad sageli ei kohtu ja kontakti otsitakse vaid vajadusel. Selle, et suheldakse vaid probleemide korral on uurimustöös välja toonud ka Christenson (2004). Muret teeb, et teise takistusena koostööle on märgitud *õpetaja huvipuudus ja/või suhtlemisprobleemid*. Kui õpetajateks õppinud professionaalid ei taha või ei oska lastevanematega koostööd teha, neid kaasata, siis vanemad tunnevadki, et nende osalus pole vajalik. Põhimõtteliselt sama, kuid uurimuses siiski eraldi välja toodud, oli kolmas koostööd takistav tegur *kooli/ lasteaia vähene huvi koostööks*. Selgus, et kokku ligikaudu viiendik vastanud lastevanematest pidas takistuseks õpetaja või haridusasutuse poolset huvipuudust. Töö autor on haridusasutuse töötajana arvamusel, et see on kahetsusväärset suur protsent. Võib öelda, et ka kolmas töös püstitatud hüpotees leidis kinnitust.

Uurimustöö neljandaks hüpoteesiks oli: *Vanemate hinnangul on kodu ja kooli/lasteaia koostööd kõige enam soodustavaks teguriks õpetajapoolne huvi ja positiivsed isiksuseomadused.*

Koostööd soodustavaid tegureid oli lastevanemate poolt kõige enam välja toodud. Selle rohkuse tõttu oli neid keeruline kategooriatesse jagada ja ka pärast kategoriseerimist jäi töösse kõige enam (15) just koostööd soodustavaid tegureid. Samas on soodustavate tegurite rohke nimetamine lastevanemate poolt väga positiivne, kuna see on võimalus, mida haridusasutused saavad ära kasutada, teades, mida lastevanemad hindavad kõige enam koostööd soosivana. Kõige enam koostööd soodustavana on välja toodud *õpetaja positiivsed isiksuseomadused (tore õpetaja)* ja *õpetajapoolne huvi*. See on seotud ilmselt ka eelnevalt käesolevas töös välja toodud teise koostöötakistusena märgitud õpetaja *huvipuuduse ja/või suhtlemisprobleemidega*. Seetõttu võib väita, et õpetaja isiksus ja huvi on koostöös perega esmatähtsad. Et õpetaja isiksus ja

käitumine on väga olulised, sellele järeltulele on jõudnud ka Hoover- Dempsey (1992), Ames (1993) ja Tamm (2009), mis omakorda toetab Patte (2011) poolt väljatoodut, et koostöö tähtsuse rõhutamine õpetajakoolituses on väga oluline. Sama uurimus aga kinnitab, et teadmiste pakkumine vanematega koostöö tarbeks on õpetajakoolituses kahetsusväärsest väike, sest ligi pool nimetatud uuringus osalenud õpetajatest andis teada, et neile pole selles valdkonnas pakutud mitte ühtegi spetsiifiliselt kooli-kodu vahelise partnerluse arendamisele suunatud kursust. Õpetajate koolitamise olulisust koostöö osas rõhutab asjaolu, et lastevanemate poolt teisena nimetatud soodustav tegur koostööks on samuti seotud õpetajaga- *koostööd soodustab suhtlemine õpetajaga (sh kirjalik)*. Kolmandana pidasid vanemad koostööd soodustavaks *e- kooli kasutamise võimalust* koolis ja *internetipõhist suhtlemist* lasteaias. Siin oli tõenäoliselt seos kõige suuremaks koostöö takistuseks nimetatud ajapuudusega, mis soosib internetipõhist suhtlemist, kust saab kätte vajaliku info oma lapse õpitulemuste kohta ja sündmuste kohta koolis/lasteaias. Töös püstitatud neljas hüpotees leidis kinnitust.

Käesoleva töö **piiranguks** võib pidada asjaolu, et töö on läbi viidud ainult Valga maakonna haridusasutustes ja kuna Eestis on piirkondlikud eripärad suured, siis ei ole tulemused üldistatavad kogu Eestile. Ühelt poolt on vanemad koostööd soodustavate teguritena nimetanud *kogukonna tunnet* ja *väikest linna*, kuid teistelt poolt võib olla asjaolu, et vanematel ei ole valida mitme kooli/lasteaiaga vahel, muuta koolid/lasteaiad koostöö võimaluste otsimisel passiivsemaks, kuna puudub konkurents. Kuna uurimisinstrument koosnes väidetest, millele vastaja andis hinnangud, siis ei pruugi kõik hinnangud kajastada tegelikku olukorda, kuna vastajat võisid mõjutada hetkemeeleolud või mingid muud tegurid.

Töö praktilise väärtusena võib esile tuua, et kvantitatiivse uurimuse tulemused on heaks lähtekohaks, et kasutada neid edaspidistes uuringutes. Võimalik on võrrelda erinevate piirkondade tulemusi Eestis. Töö autoril on kavas saata kokkuvõtte tulemustest kõikidele uurimuses osalenud haridusasutustele. See annab haridusasutustele teavet selle kohta, kuidas lastevanemad hindavad koostööd, mis on enim kasutatavad koostöövormid lastevanemate hinnangul ja mis on koostööd soodustavad ja takistavad tegurid. See omakorda annab võimaluse mõelda, kas need takistused esinevad ka konkreetsetes asutustes ja mida haridusasutus nende takistuste kõrvaldamiseks saab ära teha. Toetudes uurimustöö tulemustele võib väita, et oluline on õpetajapoolne huvi haridusasutuse ja pere koostöös ning lastevanemate järjepidev kaasamine läbi erinevate koostöövormide. Õpetajatel on küll keeruline kõrvaldada enim vanemate poolt

nimetatud takistust- ajapuudust, kuid neil on võimalik oma tööd korraldada nii, et vanemad saavad info koolis/ lasteaia toimiva kohta kiiresti kätte, aga samas on motiveeritud osalema ka ühisüritustel, sest need on huvitavad ja lapsele vajalikud.

Kokkuvõte

Käesolev töö annab ülevaate haridusasutuste ja perede koostöö tähtsusest erinevatest aspektidest lähtudes, enim kasutatavatest koostöövormidest ning koostööd mõjutavatest teguritest lastevanemate hinnangute alusel.

Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja lastevanemate osalus lapse hariduses nende endi hinnangute põhjal- lähtudes kolmefaktorilisest osalusmudelist ja osalust soodustavad ja takistavad tegurid, leida lastevanemate poolt enim nimetatud koostöövormid ning võrrelda lastevanemate hinnanguid enda osalusele erinevatel hariduse tasemetel.

Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi kvantitatiivne põhjuslik- võrdlev uurimus, milles olid püstitatud järgmised hüpoteesid:

1. Lastevanemate hinnangud oma osalusele lapse hariduses on erinevad lasteaia, algkooli, põhikooli ja gümnaasiumi tasemel koolipõhise osaluse ja kodu- kooli koostöö osas.
2. Koolis käivate laste vanemate hinnangul on teiste vormidega võrreldes enim kasutatav koostöövorm e-kooli kasutamine.
3. Kodu ja kooli koostööd takistavatest teguritest on lastevanemate hinnangul enim nimetatud ajapuudus võrreldes teiste teguritega.
4. Vanemate hinnangul on kodu ja kooli/lasteaia koostööd kõige enam soodustavaks teguriks õpetajapoolne huvi ja õpetaja positiivsed isiksuseomadused.

Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi 2013. aastal kvantitatiivne uuring, milles osales 240 üldhariduse erinevatel tasemetel Valga maakonna linnades haridusasutustes õppivate laste vanemat.

Tulemustest ilmnes, et lastevanemate hinnangud erinevad enim just koolipõhise osaluse ja kodu- kooli koostöö osas erinevatel hariduse omandamise tasemetel. Lastevanemate hinnangute alusel on koolipõhist kaasatust kõrgemalt hinnanud lasteaialaste ja algkoolilaste vanemad, madalamalt põhikoolis käivate laste vanemad ja kõige madalamad hinnangud on koolipõhisele

osalusele gümnaasiumiastmes käivate laste vanematel. Kodu ja kooli koostööle andsid kõige kõrgemad hinnangud lasteaialaste vanemad, olulisi erinevusi koostööle ei leitud algkoolis ja põhikoolis käivate laste vanemate hinnangutes ning kõige madalamalt hindavad koostööd gümnaasiumis käivate laste vanemad. Magistritöö esimene hüpotees leidis kinnitust.

Enim kasutatavate koostöövormidena töid koolis käivate laste vanemad välja e- kooli kaudu suhtlemise, kirjalike teadete vahetamise ja vestlused õpetajaga. Töös püstitatud teine hüpotees leidis kinnitust.

Koostööd takistavatest teguritest nimetasid lapsevanemad kõige sagedamini ajapuudust ja õpetaja huvipuudust. Käesoleva töö kolmas hüpotees leidis kinnitust.

Koostööd enim soodustavate teguritena toodi välja õpetaja positiivsed isiksuseomadused ja huvi ning suhtlemine õpetajaga, kolmandale kohale jäi e- kooli kasutamine. Töös püstitatud neljas hüpotees leidis kinnitust.

Uurimuse tulemused annavad võimaluse haridusasutustel hinnata vanemate poolt välja toodud koostööd soodustavaid ja takistavaid tegureid oma õppeasutuses ning kasutada ära oma tugevused. Võimalusel suunata ja koolitada oma õpetajaid koostööoskuste valdkonnas, kuna töös leidis takistusena märkimist just õpetajapoolne huvipuudus, samas oli kõige enam soodustavaks just õpetaja huvi ja isiksuseomadused.

Märksõnad: kooli ja kodu koostöö, lapsevanemate osalemine, koolipõhine kaasatus, kodupõhine kaasatus.

Summary

The purpose of the thesis is to give an overview of the importance of cooperation between education institutions and families from various aspects, most common cooperation forms and factors that influence cooperation according to the assessment of parents.

The main aim of this master's thesis is to find out parental involvement in the child's education based on their own opinions – resulting from the three-factor involvement model and contributing and preventing factors, to find out the most popular cooperation forms among the parents and to compare their assessments according to their involvement in different levels of education.

A quantitative causal- comparative research was conducted to reach the goal and the following hypotheses were raised:

1. Parents' assessments of their child's education are different at kindergarten, primary school, secondary school and gymnasium level about school- based involvement and home- school cooperation.
2. According to parents' assessments, the most common cooperation form is using e-school.
3. Compared to other factors, home-school cooperation is mostly prevented by lack of time.
4. In parents' opinion the most favourable factor for home-school (kindergarten) cooperation is the teachers' interest and their positive personality traits.

A quantitative research was conducted in 2013 to achieve the goal. It involved 240 parents whose children studied at different levels in various general educational institutions in towns of Valga county.

The results show that at different levels of education parents' assessments of school- based involvement and home-school cooperation are the most varied. According to parents' assessments school - based involvement is mostly appreciated in kindergarten and primary school, less in basic school and the lowest assessments were given by parents of gymnasium

students. School-home cooperation is most highly valued among the parents of kindergarten children, there were no significant differences in the opinions of primary and basic school students' parents and the lowest were the scores in gymnasium. From these results it can be concluded that the first hypothesis of the master's thesis has been confirmed.

The most popular cooperation forms for students' parents were e-school, the exchange of written notes and discussion with teachers. So, the second hypothesis has been confirmed.

The most common factors preventing cooperation were lack of time and teachers' lack of interest. Thus, the third hypothesis has been confirmed.

The most favourable factors were the positive personality of the teacher, his/her interest and communication with the teacher, followed by e-school. The fourth hypothesis has been confirmed.

The results of this research give education institutions an opportunity to evaluate favourable and preventing factors in the field of cooperation, outlined by parents and use their strong sides. It also gives a possibility to train teachers and give them directions in the field of cooperation, because it was pointed out that there was a lack of interest from teachers' side, but at the same time the main advantage is teachers' interest and personality traits.

Keywords: school-home cooperation, parental involvement, school-based involvement, home-based involvement.

Tänu sõnad

Soovin tänada Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi õppejõudu Piret Luike, kes oli lisaks töö juhendajale, abiks töö valmimisel.

Tahan tänada töösse kaasatud eksperte Viivi Kuusi ja Maris Jaamat nende asjakohaste täienduste ja abi eest.

Täna kursusekaaslast Külle Viksi, kes töö kirjutamise protsessi käigus julgustas, oli moraalseks toeks ning andis asjakohast nõu.

Töö valmimise eest täna ka kolleege Valga Kasekese lasteaiast, kes on suhtunud väga mõistvalt ja abivalmilt sellesse, et olen olnud hõivatud magistritöö kirjutamisega.

Suur tänu minu perele toetuse eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

.....

Kasutatud kirjandus

- Ames, C., Khoju, M., Watkins, T. (1993). Parent Involvement: The Relationship between School-to-Home Communication and Parents' Perceptions and Beliefs. *Center on Families, Communities, Schools and Children's Learning. Report no 15, March 1993*, pp. 1-36.
- Beaton, D., E., Bombardier, C., Guillemin, F., & Ferraz, M., B. (2000). Guidelines for the Process of Cross-Cultural Adaptation of Self-Report Measures. *Spine, Vol 25, No. 24*, pp. 3186–3191.
- Christenson, S., L. (2004). The Family- School Partnership: an Opportunity to Promote the Learning Competence of All Students *School Psychology Review, Vol. 33, No.1*, pp. 83-104.
- Coleman P. (1998). *Parent, Student and Teacher Collaboration: The Power of Three*, California, Corwin Press INC.
- Costello, M. (2011) Make Your School a Bully- Free Zone. *Our Children Oct/Nov*, pp.12-13.
- Edwards, C. C., Da Fonte, A. (2012). The 5-Point Plan Fostering Successful Partnerships With Families of Students With Disabilities. *Teaching Exceptional Children, Vol 44, No. 3*, pp. 6-13.
- Eesti haridusstrateegia projekt aastateks 2012-2020 „Eesti hariduse viis väljakutset“ (s.a.).
Külastatud aadressil:
http://elu5x.kogu.ee/public/documents/materjalid/Haridusstrateegia_PROJEKT_8_lk.pdf
(03.02.2014).
- Eesti Vabariigi haridusseadus. (1992). Riigi Teataja. Külastatud aadressil:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/111072013005> (25.03.2014).
- Epstein, J.L. (1995) School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan, 76*, pp. 701-712.
- Fantuzzo, J., Tighe, E., Childs, S. (2000) Family Involvement Questionnaire: A Multivariate Assessment of Family Participation in Early Childhood Education. *Journal of Educational Psychology, Vol. 92, No. 2*, pp. 367-376.

Foster, A., Rude, D., & Grannan, C. (2013). Preparing parents to advocate for a child with autism. *Phi Delta Kappan*, Dec 2012/Jan 2013, pp. 16-20.

Fullan, M. (2006). *Uudne arusaam haridusmuutustest*. Tartu: AS Atlex.

Glenn C.L; Groof J. (2005). Haridusvabaduse juriidiline raamistik. A.Taklaja (Toim), *Haridusvabadus. Väljakutse isikukesksele ühiskonnale- kaasaegse demokraatia eeltingimus* (lk 49-67). Tallinn: OÜ Saarakiri.

Grolnick, W. S., Ryan, R. M., Deci, E.L. (1991). Inner Resources for School Achievement: Motivational Mediators of Children's Perceptions of Their Parents. *Journal of Educational Psychology*, Vol. 83, No. 4, pp. 508-517.

Grolnick, W. S., Slowiaczek, M.L. (1994). Parents Involvement in Children's Schooling: A Multidimensional Conceptualization and Motivational Model. *Child Development* 65, pp. 237-252.

Grolnick, W. S., Benjet C., Kurowski, C. O., Apostoleris N. H. (1997). Predictors of Parent Involvement in Children's Schooling. *Journal of Educational Psychology*, 89(3), pp. 538-548.

Hill, N.E, Craft S.A. (2003). Parent–School Involvement and School Performance: Mediated Pathways Among Socioeconomically Comparable African American and Euro-American Families. *Journal of Educational Psychology*, 95, No. 1, pp. 74–83.

Hill, N.E., Tyson D.F. (2009). Parental Involvement in Middle School: A Meta-Analytic Assessment of the Strategies That Promote Achievement. *Developmental Psychology* Vol. 45, No. 3, pp. 740–763.

Heinla, E., Pill, E. (2008). Lastevanemate osalemine koolielus ja rahulolu kooliga. Sarv E.- S. (Toim), *Osalusdemokraatia toimimisest Eesti üldhariduses* (lk 56-72). Tallinn: TLÜ Kirjastus.

Henderson, A., T., Carson, J., Avallone, P., Whipple, M. (2011). Making the Most of School-Family Compacts. *Educational Leadership*, May, pp. 48-53.

Hoover-Dempsey, K. V., Bassler, O. C., Brissie, J. S. (1992). Explorations in Parent- School Relations. *Journal of Educational Research* Vol 85, No 5, pp. 287-294.

Hoover-Dempsey, K. V., Battiato, A., C., Walker, J. M.T., Reed, R. P., DeJong, J. M., & Jones, K.P. (2001). Parental Involvement in Homework. *Educational Psychologist* 36(3), pp. 195–209.

Hoover-Dempsey, K. V., Walker, J. M.T., Sandler, H. M., Whetsel, D., Green, C. L., Wilkins, A. S., Closson, K. (2005). Why Do Parents Become Involved? Research Findings and Implications. *The Elementary School Journal*, Vol 106, Nr 2, pp. 105-130.

Huttunen, J., Hirsjärvi, S. (2005). *Sissejuhatust kasvatusteadusesse*. Tallinn: AS Medicina.

Ilomets, A. (2011). *Vanemate osalus lapse õppimises III kooliastmes lähtudes vanemate hinnangust*. Bakalareusetöö. Tartu Ülikool, sotsiaal- ja haridusteaduskond.

Jacobs, J.N., Kelley, M.L. (2006). Predictors of Paternal Involvement in Childcare in Dual-Earner Families with Young Children. *Fathering*, Vol. 4, No. 1, pp. 23-47.

Jeynes, W.H. (2007). The Relationship Between Parental Involvement and Urban Secondary School Student Academic Achievement. *Urban Education* 42 No. 1, pp. 82-110.

Kaljulaid, K. (2014, 17. jaan). Kuidas innustada avalikkust aitama kooli huvitavamaks muuta? *Õpetajate Leht*, lk 5.

Kelly, M. L. (1990). *School- Home Notes. Promoting Children`s Classroom Success*. New York: The Guilford Press.

Kera, S. (2007). *Olla vaimult suur. Humaansus. Hariduse humaniseerimine*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.

Kerge, P. (2006). *Hea Alguse ja tavarühmade lasteaiasõpetajate suhtumine ja hoiakud koostöösse lastevanematega*. Bakalareusetöö. Tartu Ülikool, õpetajate seminar.

Kimmel, M. (2010). *Lapsevanemate usaldus õpetaja vastu üleminekul lasteaiast kooli ja esimeses klassis*. Bakalareusetöö. Tartu Ülikool, sotsiaal- ja haridusteaduskond.

Kink, T. (2006). Haridusasutuse areng ja võtmerollide muutused. Uibu, K. (Toim) *Avatud kool ja tõhus õppimine* (lk 7-18). Tartu: TÜ Kirjastus.

Käär, L. (2004). Lapsevanemate ja õpetajate koostöö noorte narkomaania ennetamisel. Torokoff, M. (Toim), *Töö- ja koostöökultuur koolis* (lk 63-75). Tartu: TÜ Kirjastus.

Leppik, P. (2008). *Õpetajatöö psühholoogilisi probleeme*. Tartu: TÜ Kirjastus.

Lewis, C., Lamb, M. E. (2003). Fathers` influences on children`s development: The evidence from two- parent families. *European Journal of Psychology of Education*, Vol XVIII No 2, pp. 211-228.

Lilleoja, L., Kontkar, K., Nurme, K. (2014). Kodu ja lasteaia koostöö hüperaktiivsuse tunnustega lapse toetamisel. Pindmaa, M. (Toim), *Kasvatustegelikkus õppija ja õpetaja pilgu läbi* (lk 87-113). Tallinn, AS Atlex.

Luik, P (2012). Loengumaterjalid Tartu Ülikoolist. Avaldamata käsikiri.

Lukk, K. (2007). Kooli ja kodu koostöö. Kuurme, T. (Toim), *Eesti kool 21. Sajandi algul: kool kui arengukeskkond ja õpilase toimetulek*. (Lk 223-244). Tallinn , TLÜ Kirjastus.

Lukk, K. (2008). *Kodu ja kooli koostöö struktuuralsest, funktsionaalsest ning sotsiaalsest aspektist*. Doktoriväitekiri. Tallinna Ülikool.

Patte, M. M., (2011). Examining Preservice Teacher Knowledge and Competencies in Establishing Family–School Partnerships. *The School Community Journal*, Vol. 21, No. 2, pp. 143-159.

Peebo, A. (2011). *Õpetaja-lapsevanema koostöö waldorfkoolide õpetajate hinnangul*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, sotsiaal- ja haridusteaduskond.

Põhikooli ja gümnaasiumiseadus. (2010). Riigi Teataja. Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113122013021> (03.02.2014).

Pärn, L. (2013, 9. veebr). Suhtlus lapsevanema ja kooli vahel kolib veebi. *Postimees*, lk 18-19.

Pärnaste, K. (2012). *Hüperaktiivsete laste vanemate arvamused koostööst lasteaia õpetajaga*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, sotsiaal- ja haridusteaduskond.

- Räty, H., Kasanen, K. & Laine, N. (2009). Parents' Participation in Their Child's Schooling. *Scandinavian Journal of Educational Research* Vol. 53, No. 3, pp. 277–293
- Sad, S., N., Gürbüz Türk, O. (2013) Primary School Students' Parents' Level of Involvement into their Children's Education. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(2), pp. 1006-1011.
- Sarv, E. S. (2008). *Õpetaja ja kool õpilase arengu toetajana*. Tallinn, Tallinna Ülikooli kirjastus.
- Semke, C. A., Sheridan, S.M. (2012). Family–School Connections in Rural Educational Settings: A Systematic Review of the Empirical Literature. *School Community Journal*, Vol. 22, No. 1, pp. 21-48.
- Senge, P. (2009). *Õppiv kool*. Tartu, AS Atlex.
- Severin, L. (2006). *Kooli ja perekonna partnerlus*. Magistritöö. Tartu Ülikool, Õpetajate Seminar.
- Skogen, K., & Holmberg J. B. (2004). *Kohandatud õpe ja kaasav kool*. Tartu: El Paradiso.
- Sutrop, M. (2009). Väärtused ja haridus ühiskondlikus kontekstis. Sutrop, M., Valk, P. & Velbaum, K. (Toim), *Väärtused ja väärtuskasvatus. Valikud ja võimalused 21.sajandi Eesti ja Soome koolis* (Lk 50-67). Tartu: TÜ Eetikakeskus
- Suur, S. (2014). *Õpetajate, direktorite ja lastevanemate hinnangud koostööle koolieelses lasteasutuses*. Doktoriväitekiri. Tallinna Ülikool. Külastatud aadressil <http://e-ait.tlulib.ee/353/> (11.05.2014)
- Zellman, G.L., Waterman, J. M. (1998). Understanding the Impact of Parent School Involvement on Children's Educational Outcomes. *Journal of Educational Research*, Vol 91, No 6, pp. 370-380
- Tagamaa, M.-E. (2009). *Maa- ja linnakoolide õpetajate ja lastevanemate arvamused koolist kui kodu ja kooli vahelisest koostöövormist*. Magistritöö. TÜ Haridusteaduskond
- Talts, L. (1997). *Kasvatus põhikooli algastmes. Raamat klassiõpetajale ja klassiõpetaja eriala üliõpilastele*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja kvalifikatsioonikeskus

Talts, L. (2001). Kooli ja kodu koostöömudelid. *Haridus Nr 6*, 29-33

Tamm, K. (2009) *Kooli ja kodu koostööst Rocca al Mare kooli algklassides*. Magistritöö. TÜ Haridusteaduskond

Teder, M. (2013, 12.dets). Uuel aastal alustab e- lasteaed. *Postimees*.Külastatud aadressil: <http://www.postimees.ee/2629146/uuel-aastal-alustab-e-lasteaed> (14.04.2014)

Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-20013, HTM arengukavad ja strateegiad (s.a) külastatud aadressil : <http://www.hm.ee/index.php?03236> (03.02.2014)

Valerie, L. M., Foss-Swanson, S. (2012). Using Family Message Journals to Improve Student Writing and Strengthen the School-Home Partnership. *Teaching exceptional Children, Jan/Feb*, pp. 41-48

Walker, J. M., Wilkins, A.S., Dallaire,J.R., Sandler,H.M., Hoover-Dempsey, K.V.(2005) Parental Involvement: Model Revision through Scale Development. *The Elementary School Journal Vol 106, No 2*, pp. 85-104

Wildenger, L. K., McIntyre, L.L. (2011). Family Concerns and Involvement During Kindergarten Transition. *Journal of Child & Family Studies 20*, pp. 387–396.

Lisad

Lisa 1. Küsimustik lasteaialapse vanematele.

KÜSIMUSTIK LASTEAIALAPSE VANEMALE

Olen Maila Rajamets. Õpin Tartu Ülikoolis hariduskorralduse magistrantuuris. Magistritöö raames tahan uurida kodu ja haridusasutuse vahelist koostööd vanemate hinnangute alusel. Olen väga tänulik, kui leiate veidi aega, et küsimustikule vastata, Usun, et see annab Teile võimaluse mõelda, kuivõrd Te olete kaasatud lapse tegemistesse.

Esimeses osas palun Teil vastata järgnevatele küsimustele/väidetele. Vastusevariante on viis:

1= mitte kunagi, 2 = harva, 3 = mõnikord, 4= sageli, 5 = alati.

Teises osas palun vastake küsimustele, kirjutades punktiirile vastus või märkige tabelisse Teile sobiv vastusevariant.

Kolmandas osas on valikvastusega küsimused, milles palun sobivale vastusevariandile ring ümber tõmmata või kirjutada punktiirile õige vastus.

NB! Küsimused on selle lapse kohta, kelle käest (või kelle õpetaja käest) saite küsimustiku.

Küsimuste korral palun pöörduda: mrajamets@gmail.com

I OSA

VASTUSED: 1 = mitte kunagi, 2 = harva, 3= mõnikord, 4 = sageli, 5= alati

Tõmmake sobivaimale vastusevariandile ring ümber.

Väide	Mitte kunagi	Harva	Mõnikord	Sageli	Alati
1. Pakun end vabatahtlikult osalema lapse lasteaiaelus	1	2	3	4	5
2. Osalen koos õpetaja(te)ga lapse rühma tegevuste planeerimisel	1	2	3	4	5
3. Käin lasteaia rühmaüritustel (ekskursioonid, teatrid, matkad jms) koos lapse rühmaga	1	2	3	4	5
4. Ma räägin teiste lapsevanematega lasteaia koosolekutest ja üritustest	1	2	3	4	5
5. Ma osalen oma lapse rühma reise planeerimisel	1	2	3	4	5

Väide	Mitte kunagi	Harva	Mõnikord	Sageli	Alati
6. Ma kohtun oma lapse rühmakaaslaste vanematega väljaspool lasteaeda	1	2	3	4	5
7. Tean, et mu lapse õpetajad väärtustavad õppimist ja kujundavad seda väärtushoiakut ka lastes	1	2	3	4	5
8. Osalen oma lapse lasteaia jaoks korraldatud heategevusüritustel (laadad, erinevad projektid jms)	1	2	3	4	5
9. Tunnen, et minu lapse rühma lapsevanemad toetavad üksteist	1	2	3	4	5
10. Ma leian aega oma lapse matemaatiliste oskuste arendamiseks	1	2	3	4	5
11. Ma leian aega oma lapse kõne- ja keeleliste oskuste arendamiseks	1	2	3	4	5
12. Ma väärtustan õppimist ja annan seda väärtushinnangut teadlikult edasi oma lapsele	1	2	3	4	5
13. Ma muretsen lapsele arendava eesmärgiga mänguasju ja raamatuid	1	2	3	4	5
14. Käin oma lapsega erinevatel kultuuri- ja kunstiga seotud ringides või üritustel väljaspool lasteaeda	1	2	3	4	5
15. Räägin oma lapsele ajast, mil ise lasteaias käisin	1	2	3	4	5
16. Jälgin, et laps asetaks kodus mänguasjad pärast mängimist kindlaksmääratud kohta	1	2	3	4	5
17. Võtan oma lapse kaasa kohtadesse, kus on võimalik silmaringi laiendada (loomaaed, muuseum, reisirid jms)	1	2	3	4	5
18. Ma jälgin, et laps peaks kinni kodus kehtestatud reeglitest	1	2	3	4	5
19. Ma räägin sugulastele ja sõpradele oma lapse edust lasteaias	1	2	3	4	5
20. Ma jälgin, et mu laps peaks kinni kindlatest ärkamis- ja uinumisaegadest	1	2	3	4	5

Väide	Mitte kunagi	Harva	Mõnikord	Sageli	Alati
21. Ma tunnustan oma last positiivsete saavutuste eest lasteaias	1	2	3	4	5
22. Ma räägin õpetajaga oma lapse suhetest rühma-kaaslastega	1	2	3	4	5
23. Ma räägin lapse õpetajaga rühmareeglitest	1	2	3	4	5
24. Ma räägin oma lapse õpetajaga lapse probleemidest lasteaias	1	2	3	4	5
25. Ma räägin lapse õpetajaga nende oskuste kujundamisest, millega laps peaks lisaks tegelema kodus	1	2	3	4	5
26. Ma räägin lapse õpetajaga oma lapse saavutustest ja arengust	1	2	3	4	5
27. Räägin oma lapse õpetajaga lapse päevakavast (hõivatusest, ajakasutusest)	1	2	3	4	5
28. Osalen lastevanemate koosolekul, et rääkida õpetajaga oma lapse arengust ja käitumisest	1	2	3	4	5
29. Ma võtan kontakti lasteaia juhtkonnaga, et rääkida probleemidest või saada informatsiooni	1	2	3	4	5
30. Ma räägin oma lapse õpetajaga telefonitsi, suhtlen meilitsi või interneti kaudu	1	2	3	4	5
31. Ma räägin oma lapse õpetajaga ka isiklikest ja perekonna asjadest	1	2	3	4	5

II OSA

Kirjutage punktiirile vastus või märkige tabelisse Teile sobiv vastusevariant.

1. Missuguses vormis koostööd teete lasteaiaga kõige rohkem. Palun loetlege kolm kõige rohkem teie koostöös kasutatavat vormi, alustades kõige sagedamini kasutatavast vormist.

Palun vastake küsimustele, kirjutades punktiirile vastus või märkige tabelisse Teile sobiv vastusevariant.

1).....

2).....

3) .....

2. Kuivõrd oluliseks peate haridusasutuse ja kodu koostööd erinevates haridusastmetes?

	Väga oluline	Pigem oluline	Ei oska öelda	Pigem mitteoluline	Ei ole üldse oluline
Lasteaed					
Algkool					
Põhikool					
Gümnaasium					

3. Missugused tegurid Teie arvates takistavad teie pere koostööd lasteaiaga? Palun märkige kolm kõige olulisemat, alustades kõige enam takistavast tegurist.

1).....

2).....

3) .....

4. Missugused tegurid Teie arvates soodustavad teie pere koostööd lasteaiaga? Palun märkige kolm kõige olulisemat, alustades kõige enam soodustavast tegurist.

1).....

2).....

3) .....

III OSA

Palun tõmmake sobivale vastusevariandile ring ümber või kirjutage punktiirile õige vastus.

1. Vastaja sugu
a) naine
b) mees
2. Vastaja vanus
..... aastane
3. Teie haridustase on
a) põhiharidus
b) kesk- või keskeriharidus
c) kõrgharidus
4. Lapse sugu, kelle kohta Te küsimustikule vastate
a) tüdruk
b) poiss
5. Lapse vanus, kelle kohta Te küsimustikule vastate .....last
6. Laste arv peres
.....last

Tänan!

Maila Rajamets

mrajamets@gmail.com

Lisa 2. Küsimustik koolis käiva lapse vanematele.

KÜSIMUSTIK LAPSEVANEMALE

Olen Maila Rajamets, õpin Tartu Ülikoolis hariduskorralduse magistrantuuris. Magistritöö raames tahan uurida kodu ja haridusasutuse vahelist koostööd vanemate hinnangute alusel. Olen väga tänulik, kui leiate veidi aega, et küsimustikule vastata, Usun, et see annab Teile võimaluse mõelda, kuivõrd Te olete kaasatud lapse tegemistesse.

Esimeses osas palun Teil vastata järgnevatele küsimustele/väidetele. Vastusevariante on viis:

1 = mitte kunagi, 2 = harva, 3= mõnikord, 4 = sageli, 5= alati.

Teises osas palun vastake küsimustele, kirjutades punktiirile vastus või märkige tabelisse Teile sobiv vastusevariant.

Kolmandas osas on valikvastusega küsimused, milles palun sobivale vastusevariandile ring ümber tõmmata või kirjutada punktiirile õige vastus.

NB! Küsimused on selle lapse kohta, kelle käest (või kelle õpetaja käest) saite küsimustiku.

Küsimuste korral palun pöörduda: mrjamets@gmail.com

I OSA

VASTUSED: 1 = mitte kunagi, 2 = harva, 3= mõnikord, 4 = sageli, 5= alati

Tõmmake sobivaimale vastusevariandile ring ümber.

Väide	Mitte kunagi	Harva	Mõnikord	Sageli	Alati
1. Pakun end vabatahtlikult osalema lapse koolielus	1	2	3	4	5
2. Teen koostööd õpetajatega kooliväliste ürituste korraldamisel	1	2	3	4	5
3. Teen koostööd õpetaja(te)ga oma lapse klassiväliste ürituste planeerimisel	1	2	3	4	5
4. Käin klassiüritustel (ekskursioonid, teatrid, matkad jms) koos lapse klassiga	1	2	3	4	5
5. Ma arutlen teiste lapsevanematega kooli koosolekute ja ürituste teemal	1	2	3	4	5
6. Teen õpetaja(te)le või oma lapsele ettepanekuid koolielu mitmekesistamiseks	1	2	3	4	5

Väide	Mitte kunagi	Harva	Mõnikord	Sageli	Alati
7. Ma kohtun oma lapse klassikaaslaste vanematega väljaspool kooli	1	2	3	4	5
8. Mulle on oluline, et mu lapse õpetajad väärtustavad õppimist ja kujundavad seda väärtushoiakut ka lastes	1	2	3	4	5
9. Osalen oma lapse kooli jaoks korraldatavatel heategevusüritustel (laadad, erinevad projektid jms)	1	2	3	4	5
10. Tunnen, et minu lapse klassi lapsevanemad toetavad üksteist	1	2	3	4	5
11. Ma leian aega abistada oma last reaalainete õppimisel.	1	2	3	4	5
12. Ma leian aega abistada oma last humanitaarainete õppimisel	1	2	3	4	5
13. Ma väärtustan õppimist ja annan seda väärtushinnangut teadlikult edasi oma lapsele	1	2	3	4	5
14. Ma muretsen oma lapsele vajalikud õppevahendid ning muid lisamaterjale, mis last arendavad	1	2	3	4	5
15. Veedan aega oma lapsega, tegeldes loomingu- ja tegevustega	1	2	3	4	5
16. Räägin oma lapsele ajast, mil ise koolis käisin	1	2	3	4	5
17. Mu lapsel on kindel koht, kus hoida oma raamatuid ja teisi õppetarbmeid	1	2	3	4	5
18. Võtan oma lapse kaasa kohtadesse, kus on võimalik silmaringi laiendada (loomaaed, muuseum, reisid jms)	1	2	3	4	5
19. Ma jälgin, et mu laps peaks kinni kodus kehtestatud reeglitest (kellaajad, kokkulepped teavitamise jms osas)	1	2	3	4	5
20. Ma räägin sugulastele ja sõpradele oma lapse edust koolis	1	2	3	4	5
21. Ma kontrollin oma lapsele antud koduülesandeid	1	2	3	4	5
22. Ma jälgin, et mu laps peaks kinni kindlatest ärkamis- ja magamaminemisaegadest	1	2	3	4	5

Väide	Mitte kunagi	Harva	Mõnikord	Sageli	Alati
23. Ma tunnustan oma last heade tulemuste eest koolis	1	2	3	4	5
24. Ma räägin õpetajaga oma lapse suhetest klassikaaslastega	1	2	3	4	5
25. Ma räägin lapse õpetajaga klassi reeglitest (sisekorraeeskirjadest)	1	2	3	4	5
26. Ma räägin oma lapse õpetajaga lapse raskustest koolis	1	2	3	4	5
27. Ma räägin lapse õpetajaga nende oskuste arendamisest, millega laps peaks tegelema väljaspool kooli	1	2	3	4	5
28. Ma räägin lapse õpetajaga oma lapse saavutustest ja arengust	1	2	3	4	5
29. Räägin oma lapse õpetajaga lapse päevakavast (hõivatusest, ajakasutusest)	1	2	3	4	5
30. Osalen lastevanemate koosolekul, et rääkida õpetajaga oma lapse õppimisest ja käitumisest	1	2	3	4	5
31. Vahetame õpetajaga kirjalikke teateid minu lapse või tema tegevuste kohta koolis	1	2	3	4	5
32. Ma võtan kontakti kooli juhtkonnaga, et rääkida probleemidest või saada informatsiooni	1	2	3	4	5
33. Ma räägin oma lapse õpetajaga telefonitsi, suhtlen meilitsi või e- kooli kaudu	1	2	3	4	5
34. Ma räägin oma lapse õpetajaga ka isiklikest ja perekonna asjadest	1	2	3	4	5

II OSA

Kirjutage punktiirile vastus või märkige tabelisse Teile sobiv vastusevariant.

1. Missuguses vormis koostööd teete kooliga kõige rohkem? Palun loetlege kolm kõige rohkem teie koostöös kasutatavat koostöövormi, alustades Teie poolt kõige sagedamini kasutatavast vormist (*e-kool, meilid, kirjalikud teated, koosolekud, vestlused jm*)

1).....

2).....

3) .....

2. Kuivõrd oluliseks peate haridusasutuse ja kodu koostööd erinevates haridusastmetes?

	Väga oluline	Pigem oluline	Ei oska öelda	Pigem mitteoluline	Ei ole üldse oluline
Lasteaed					
Algkool					
Põhikool					
Gümnaasium					

3. Missugused tegurid Teie arvates takistavad teie pere koostööd kooliga? Palun märkige kolm kõige olulisemat, alustades kõige rohkem takistavast tegurist.

1).....

2).....

3) .....

4. Missugused tegurid Teie arvates soodustavad teie pere koostööd kooliga? Palun märkige kolm kõige olulisemat, alustades kõige enam soodustavast tegurist.

1).....

2).....

3) .....

III OSA

Palun tõmmake sobivale vastusevariandile ring ümber või kirjutage punktiirile õige vastus.

1. Vastaja sugu	a) naine b) mees
2. Vastaja vanus	..... aastane
3. Vastaja haridustase:	a) põhiharidus b) kesk- või keskeriharidus c) kõrgharidus
4. Lapse sugu, kelle kohta Te küsimustikule vastate	a) tüdruk b) poiss
5. Millises kooliastmes Teie laps õpib, kelle kohta Te küsimustikule vastate	a) algkool (1-3 kl) b) põhikool (4-9 kl) c) gümnaasium (10-12 kl)
6. Laste arv peres	.....last

Tänan!

Maila Rajamets

mrajamets@gmail.com

Lisa 3. Pere kaasamise ankeedi väidete jaotus kolmes kategoorias

Koolipõhine kaasatus	Kodupõhine kaasatus	Kooli- kodu koostöö
1. Pakun end vabatahtlikult osalema lapse koolielus 2. Teen koostööd õpetajatega kooliväliste ürituste korraldamisel 3. Teen koostööd õpetaja(te)ga oma lapse klassiväliste ürituste planeerimisel 4. Käin klassiüritustel (ekskursioonid, teatrid, matkad jms) koos lapse klassiga 5. Ma arutlen teiste lapsevanematega kooli koosolekute ja ürituste teemal 6. Teen õpetaja(te)le või oma lapsele ettepanekuid koolielu mitmekesistamiseks 7. Ma kohtun oma lapse klassikaaslaste vanematega väljaspool kooli 8. Mulle on oluline, et mu lapse õpetajad väärtustavad õppimist ja kujundavad seda väärtushoiakut ka lastes 9. Osalen oma lapse kooli jaoks korraldatavatel heategevusüritustel (laadad, erinevad projektid jms) 10. Tunnen, et minu lapse klassi lapsevanemad toetavad üksteist	1. Ma leian aega abistada oma last reaalinete õppimisel. 2. Ma leian aega abistada oma last humanitaarainete õppimisel 3. Ma väärtustan õppimist ja annan seda väärtushinnangut teadlikult edasi oma lapsele 4. Ma muretsen oma lapsele vajalikud õppevahendid ning muid lisamaterjale, mis last arendavad 5. Veedan aega oma lapsega, tegeldes loominguliste tegevustega 6. Räägin oma lapsele ajast, mil ise koolis käisin 7. Mu lapsel on kindel koht, kus hoida oma raamatuid ja teisi õppetarbeid 8. Võtan oma lapse kaasa kohtadesse, kus on võimalik silmaringi laiendada (loomaaed, muuseum, reisid jms) 9. Ma jälgin, et mu laps peaks kinni kodus kehtestatud reeglitest (kellaajad, kokkulepped teavitamise jms osas) 10. Ma räägin sugulastele ja sõpradele oma lapse edust koolis 11. Ma kontrollin oma lapsele antud koduülesandeid 12. Ma jälgin, et mu laps peaks kinni kindlatest ärkamis- ja magamaminemisaegadest 13. Ma tunnustan oma last heade tulemuste eest koolis	1. Ma räägin õpetajaga oma lapse suhetest klassikaaslastega 2. Ma räägin lapse õpetajaga klassi reeglitest (sisekorraeeskirjadest) 3. Ma räägin oma lapse õpetajaga lapse raskustest koolis 4. Ma räägin lapse õpetajaga nende oskuste arendamisest, millega laps peaks tegelema väljaspool kooli 5. Ma räägin lapse õpetajaga oma lapse saavutustest ja arengust 6. Räägin oma lapse õpetajaga lapse päevakavast (hõivatusesest, ajakasutusest) 7. Osalen lastevanemate koosolekul, et rääkida õpetajaga oma lapse õppimisest ja käitumisest 8. Vahetame õpetajaga kirjalikke teateid minu lapse või tema tegevuste kohta koolis 9. Ma võtan kontakti kooli juhtkonnaga, et rääkida probleemidest või saada informatsiooni 10. Ma räägin oma lapse õpetajaga telefonitsi, suhtlen meilitsi või e-kooli kaudu 11. Ma räägin oma lapse õpetajaga ka isiklikest ja perekonna asjadest

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maila Rajamets,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

LASTEVANEMATE HINNANGUD ENDA OSALUSELE LAPSE HARIDUSE
OMANDAMISEL VALGA MAAKONNA LINNADE HARIDUSASUTUSTE NÄITEL,

mille juhendaja on Merle Taimalu,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **19.05.2014**

